

Statens historiska museer 2017

Arkeologerna
Kungliga Myntkabinettet – Sveriges ekonomiska museum
Statens historiska museum
Tumba bruksmuseum

Innehållsförteckning

Inledning 2017	2	2.4 Forskning och utveckling.....	27
2. Resultatredovisning.....	5	2.4.1 Arbete inom forskning och utveckling 2017.....	27
2.1 Inledning	5	2.4.2 Främja andras forskning	28
2.1.1 Myndighetens uppgifter.....	5	2.4.3 Redovisning av kvalitativa aspekter på resultaten av forskning och utveckling	29
2.1.2 Redovisningens indelning och väsentliga prestationer	6	2.4.4 Sammantagen resultatbedömning	30
2.1.3 Utgångspunkt för redovisning av kvalitativa aspekter på resultatet	6	2.5 Kommunikation och publikutveckling	33
2.1.4 Redovisning av vissa myndighets- övergripande processer under året	7	2.5.1 Utställningar	33
2.1.5 Verksamhetens kostnader och intäkter (tkr)	9	2.5.2 Programverksamhet	36
2.2 Arkeologisk uppdragsverksamhet.....	11	2.5.3 Verksamhet riktad till barn och unga	38
2.2.1 Genomföra arkeologiska uppdrag	11	2.5.4 Besök	42
2.2.2 Utveckla den arkeologiska uppdragsverksamheten	12	2.5.5 Ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning	45
2.2.3 Redovisning av kvalitativa aspekter	14	2.5.6 Redovisning av kvalitativa aspekter på den publika verksamhetens resultat	45
2.2.4 Sammantagen resultatbedömning	14	2.5.7 Sammantagen resultatbedömning	47
2.3 Samlingsutveckling.....	17	2.6 Statens historiska museer som arbetsplats	49
2.3.1 Hantera accession	17	2.6.1 Kompetensutveckling	50
2.3.2 Förvalta samling	19	2.6.2 Personalsammansättning.....	51
2.3.3 Använda föremål.....	21	2.6.3 Arbetsmiljö och hälsa	51
2.3.4 Redovisning av kvalitativa aspekter på samlingsförvaltningens resultat	24	3. Finansiell redovisning.....	53
2.3.5 Sammantagen resultatbedömning	25		

Stiliserad bild av Björkstaporten i Lejongången.

Inledning 2017

Den 31 maj 2017 antog riksdagen propositionen Kulturarvspolitik (2016/17:116). Beslutet innebar bland annat att Sverige för första gången fick en museilag. I samma proposition beslutades också att Statens historiska museer och Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet skulle sammanföras till en myndighet. Dagen efter gav regeringen Statens historiska museer uppdraget att förbereda samgåendet. Förberedelsearbetet har varit intensivt och vid årsskiftet gick myndigheterna samman med alla verksamhetskritiska system och en ny organisation på plats. Samgåendet har fungerat mycket bra. Detta tack vare det goda samarbetet mellan myndigheterna och alla medarbetares insatser och ansträngningar!

Under året har även Kungl. Myntkabinettet varit i fokus. Två omfattande rättsprocesser fick för myndigheten positiva utfall. Stora resurser har de senaste åren lagts på att bistå polisen i utredningen av de omfattande stölder som museet utsatts för. Under 2017 åtalades och dömdes slutligen en man för ett antal av dessa stölder. Den äganderättsprocess som har pågått mellan Kungl. Myntkabinettet och Svenska Numismatiska Föreningen vanns, liksom i tingsrätten, i hovrätten. Svenska Numismatiska Föreningen har nu överklagat till Högsta domstolen där beslut om prövningstillstånd väntas under våren.

Kungl. Myntkabinettet har också arbetat intensivt med att planera och packa inför den förestående flytten tillbaka till kvarteret Krubban på Östermalm. Där kommer verksamheten att dela lokaler med Historiska museet. Utställningarna på Slottsbacken stängde för publik under året, medan konferensverksamheten har fortsatt året ut.

Arbetet för att skapa moderna och ändamålsenliga lokaler i kvarteret Krubban har breddats i och med Kungl. Myntkabinettets planerade flytt parallellt med de renoveringar av kontorslokalerna som initierats av Statens fastighetsverk. En konsekvens av renoveringen är att en stor del av medarbetarna på Historiska museet tillfälligt evakuerats till Kungl. Myntkabinettets lokaler på Slottsbacken.

Sedan flera år arbetar Statens historiska museer med att förbättra förutsättningarna för en effektiv samlingsförvaltning. Det har bland annat inneburit mål som accession i balans och förbättrade magasin. Arbetet har givit resultat och antalet accessioner per år på Historiska museet har ökat från åtta till 127 på sex år. Samtliga museets medarbetare har också gjort en imponerande insats genom att flytta ut och flytta tillbaka alla föremål i Centralmagasinet (cirka 17 000 föremålsbackar). Som ett resultat kunde det nyinredda Centralmagasinet återinvigas i slutet av året.

Under 2016, det första året med fri entré, hade Statens historiska museer det största antalet besökare som uppmäts sedan publikräkandet startade. 2017 återgick besökarantalet till mer normala siffror. Glädjande är att det totala antalet besökare vid myndighetens museer ändå är elva procent högre än 2015, det vill säga året innan fri entré infördes. Detta trots att Kungl. Myntkabinettet endast haft öppet under en begränsad del av året. Publikundersökningarna visar också att besökarna är fortsatt mycket nöjda med museernas verksamhet. Historiska museets tillfälliga samtidskonstutställning *History Unfolds*, fick stor uppmärksamhet och lockade en nöjd och delvis ny publik.

Hos Arkeologerna har arbetet fortsatt enligt utvecklingsplanen, och genomförda insatser har givit resultat. Ett exempel är många vunna anbud men där flera av de större, vunna anbuden har skjutits på framtiden eller inte blivit av. Detta av orsaker som Arkeologerna inte har kunnat påverka, vilket har medfört ett negativt resultat för verksamheten 2017. Hade samtliga vunna anbud kunnat genomföras enligt plan hade resultatet för året varit positivt.

Inom loppet av tre år har myndigheten genomfört två stora förändringar och går in i ett spännande 2018. Statens historiska museer är nu en betydligt större myndighet med bred kompetens och omfattande

skatter av föremål och miljöer, att väcka intresse för samt skapa och dela kunskap om. Trots stora utmaningar när det gäller resurser och ekonomi de kommande åren, har vi aldrig haft bättre förutsättningar att skapa en ny museimyndighet med en ny inriktning.

Maria Jansén
Överintendent

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Maria Jansén', written in a cursive style.

Rosengården i kvarteret Krubban.

2. Resultatredovisning

2.1 Inledning

Statens historiska museer redovisar och kommenterar sitt resultat dels utifrån de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion, dels utifrån vad regeringen särskilt har angivit i regleringsbrev eller annat beslut.

Myndigheten bestämmer själv, om inte regeringen har beslutat annat, om indelningen av resultatredovisningen. Redovisningen ska främst visa hur verksamhetens väsentliga prestationer har utvecklats med avseende på volym och kostnader. Utöver det finns krav på att resultatredovisningen ska vara överskådlig och rättvisande.

2.1.1 Myndighetens uppgifter

Redovisningen av verksamhetens resultat utgår från myndighetens uppgifter enligt förordning med instruktion för Statens historiska museer (2014:1079). Uppgifterna för myndigheten enligt instruktionen är att:

- vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som har anförtratts myndigheten,
- förvalta och vårda de fornfynd som Riksantikvarieämbetet beslutar att tillföra myndigheten,
- hålla ett urval av samlingarna tillgängligt för allmänheten samt bedriva utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet,
- stödja regionala och lokala museer inom sitt verksamhetsområde,
- verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde,
- integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt svara för internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete,
- bedriva arkeologisk uppdragsverksamhet.

Statens historiska museer ska enligt regleringsbrevet för 2017:

- utöver vad som framgår av bestämmelserna i 3 kap. förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, definiera och redovisa de kvalitativa aspekterna av verksamhetens resultat,
- redovisa den verksamhet som svarar mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken,
- redovisa de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning,
- redovisa åtgärder som har vidtagits för att nå nya besökare, och effekterna av införandet av fri entré avseende förändringar i besöksutvecklingen i förhållande till tidigare år,
- redovisa hur arbetet med att åstadkomma ekonomisk balans i de avgiftsbelagda verksamheterna *Försäljning av varor* och *Arkeologisk uppdragsverksamhet* fortskrider.

Statens historiska museer ska vidare enligt regleringsbrevet, i samarbete med andra aktörer verka för att kulturen ska komma fler till del i hela landet, bistå Malmö kommun i arbetet med att genomföra en analys av förutsättningarna för ett nationellt demokrati- och migrationsmuseum i Malmö samt bidra till regeringens satsning på moderna beredskapsjobb i staten.

Den 1 juni 2017 erhöll Statens historiska museer regeringens uppdrag att förbereda inordnandet av samtliga uppgifter vid Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet från och med den 1 januari 2018 (Ku2017/01427/KL).

Regeringen beslöt 2017 att nuvarande ledamöters uppdrag i myndighetens insynsråd förlängs 2018–2020 (Ku2017/02392/KL).

Statens historiska museer har i sin verksamhet även att förhålla sig till de kulturpolitiska målen, vilka presenterades i propositionen *Tid för kultur* och som beslutades av riksdagen i december 2009 (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145). Vidare ska myndigheten förhålla

sig till de fyra nationella kulturmiljömål som presenterades i propositionen *Kulturmiljöns mångfald* (prop. 2012/13:96) och som antogs av riksdagen i juni 2013. Den 31 maj 2017 antog riksdagen propositionen *Kulturarvspolitik* (prop. 2016/17:116) som bland annat lagstadgade museernas oberoende i en ny museilag.

2.1.2 Redovisningens indelning och väsentliga prestationer

Resultaten av arbetet med myndighetens uppgifter enligt instruktion, regleringsbrev och andra beslut redovisas integrerat i verksamhetsberättelsen, med undantag av barnperspektivet och tillgänglighetsarbetet som redovisas i särskilda avsnitt.

Statens historiska museer redovisar verksamheten indelad i fyra huvudprocesser, som också är myndighetens resultatområden. Områdena speglar myndighetens strategiska förändringsplan *Historia inspirerar till förändring*.

Huvudprocesserna är:

- Arkeologisk uppdragsverksamhet
- Samlingsutveckling
- Forskning och utveckling
- Kommunikation och publikutveckling

Det är myndighetens bedömning att de fyra huvudprocesserna ger en tydlig bild av verksamheten och uppfyller kravet på överskådlighet.

Inom respektive område redovisas ett antal viktiga prestationer samt hur de har utvecklats vad gäller volym, kostnader och intäkter. Redovisningen innehåller även delar som Statens historiska museer bedömer är viktiga för att redovisningen ska ge en rättvisande bild av verksamheten. Huvudprocesserna och prestationsredovisningen är desamma som i 2016 års resultatredovisning.

2.1.3 Utgångspunkt för redovisning av kvalitativa aspekter på resultatet

Statens historiska museer ska, utöver att uppfylla de generella reglerna för resultatredovisningen, även definiera och redovisa kvalitativa aspekter på verksamhetens resultat. Kulturdepartementet upprättade 2013 promemorian (Ku2013/969/2013) *Stöd för redovisning av kvalitativa aspekter av resultatet*, som

bland annat definierar vad redovisningen av kvalitativa aspekter bör innehålla för att uppfylla kriteriet.

Myndigheten ska även, vid upprättandet av resultatredovisningen, förhålla sig till den förvaltningspolitiska propositionen *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt* (Prop. 2009/10:175).

En redovisning av kvalitet, eller kvalitativa aspekter, i kulturell verksamhet innehåller såväl mätbara som omätbara värden. Begrepp som upplevelser, verkshöjd och erfarenheter är centrala. Att mäta den typen av faktorer och omvandla dem till jämförbara data kräver omfattande kartläggning, analys och framtagande av indikatorer. Det är myndighetens bedömning att det är svårare att definiera kvalitativa aspekter i en kulturell och mångsidig verksamhet än det skulle vara för en traditionell förvaltningsmyndighet.

Omvärlden, det vill säga användare och besökare, är en heterogen grupp med olika behov, preferenser, förväntningar, erfarenheter och kompetenser. Individens möten med Statens historiska museers verksamhet väger tungt när kvalitet ska definieras och eventuellt mätas. För att på ett mer preciserat och tillförlitligt sätt fånga upp dessa förväntningar och behov har Historiska museet sedan 2013 använt verktyget *Visitor 360* för publikundersökning. Det ger museet underlag både för att utveckla verksamheten med ett användarperspektiv och för att mäta och öka kvaliteten i verksamheten. Resultatet av 2017 års undersökningar presenteras i avsnitt 2.5.4.

Statens historiska museers resultatredovisning utgår från de uppgifter myndigheten har i 1§ i instruktionen samt i regleringsbrevet för 2017. För att kunna jämföra de kvalitativa aspekterna med föregående år används samma aspekter som i 2016 års resultatredovisning. Utifrån de av regeringen givna uppgifterna är ett antal aspekter utvalda för att visa på resultatkvalitet i verksamheten. De är bland annat ärendehantering, stickprov i samlingarna, publikundersökningar, enkäter, besökarantal och extern bedömning. De flesta av aspekterna har en mät punkt definierad och utifrån den redovisar och bedömer myndigheten vad som kan visa på god kvalitet. Redovisningen av kvalitativa aspekter visar inte huruvida verksamheten i sin helhet har en god kvalitet. Den ger endast vissa upplysningar om faktorer som kan visa på kvalitet i resultatet. En mer rättvisande bild av verksamhetens resultat ges i resultatredovisningen i sin helhet.

Gravtäcket med bild av Holmger Knutson lånades ut till Rheinisches Landesmuseum Bonn och deras utställning om cisterciensorden.

Precis som med verksamheten i övrigt måste arbetet med ökad kvalitet vara föremål för ständig utvärdering. I Statens historiska museers strategiska förändringsplan, *Historia inspirerar till förändring*, finns en struktur där åtgärder som myndigheten genomför är kopplade till effekter, indikatorer och utvärderingsmetoder. Det ger myndigheten ett instrument för att löpande följa upp och utveckla verksamheten.

Redovisningen av de kvalitativa aspekterna på verksamhetens resultat görs under respektive resultatområde som följs av en sammantagen resultatbedömning.

2.1.4 Redovisning av vissa myndighetsövergripande processer under året

Statens historiska museer har, i enlighet med uppdraget i regleringsbrevet, bistått Malmö kommun i arbetet med att genomföra en analys av förutsättningarna för ett nationellt demokrati- och migrationsmuseum i Malmö. Myndigheten har deltagit vid möten och i arbetet med den slutrapport som lämnades till regeringen 2017.

Inom regeringens satsning på moderna beredskapsjobb i staten har Statens historiska museer anställt en person under 2017. Inom ramen för praktikplatser för nyanlända har två personer anställts. På grund av det omfattande förändringsarbete som pågått inom myndigheten har ytterligare anställningar inte kunnat omhändertas.

Den 1 juni 2017 fattade regeringen beslut om att ge Statens historiska museer uppdraget att förbereda inordnandet av samtliga uppgifter vid Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet i myndigheten från och med den 1 januari 2018. Uppdraget följde på det förslag om ett samgående mellan myndigheterna som finns i den Kulturarvsproposition som riksdagen antog den 31 maj 2017. Under året har ett omfattande arbete bedrivits för att möjliggöra samgåendet. Arbetet har genomförts inom ett för de båda myndigheterna gemensamt samgåendeprojekt med fyra delprojekt: verksamhetsstöd, organisation, kommunikation och inriktning. Kommunikations- och förankringsinsatser för medarbetare, fackliga representanter och externa

parter har varit en viktig del i arbetet. Vid årsskiftet var de mest verksamhetskritiska systemen på plats men arbetet med att samordna de tidigare två myndigheterna till en fortsätter i projektform under första halvan av 2018. Arbetet kommer därefter att fortgå i linjeverksamheten. Mot bakgrund av förändringens komplexitet kommer arbetet med att anpassa system, interna styrdokument, rutiner, arbetssätt, lönestruktur, titlar, mötesformer, IT-miljö, lokalanvändning etc. att pågå under lång tid framöver.

Den statliga arkeologiska uppdragsverksamheten överfördes 2015 till Statens historiska museer från Riksantikvarieämbetet. Uppdragsverksamheten har sedan dess inordnats väl i myndigheten, men fortfarande återstår arbete med att synkronisera processer, rutiner och riktlinjer. Dessa insatser har till följd av samgåendet med Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet inte kunnat fortgå i önskad takt.

Med den arkeologiska uppdragsverksamheten följde ett omfattande ekonomiskt underskott. Inom Arkeologerna fortgår arbetet för att uppnå en ekonomi som är mindre sårbar och på längre sikt i balans. Under 2015 antogs en strategisk utvecklingsplan som ligger till grund för det fortsatta arbetet (se vidare avsnitt 2.2.2). Trots ett pågående förändringsarbete och ett positivt resultat 2015 och 2016 uppstod 2017 ett negativt resultat (-2,1 Mkr). Flera stora anbud som Arkeologerna vunnit under året har på grund av externa omständigheter försenats eller stoppats, vilket haft påverkan på resultatet (se vidare avsnitt 2.2.4). Det är myndighetens bedömning att det inte är realistiskt att kunna arbeta bort underskottet inom överskådlig tid. Detta med hänsyn till hela den uppdragsarkeologiska marknadens relativt låga omsättning och den konkurrenssituation som råder.

För att uppfylla det finansiella villkoret om full kostnadstäckning för museibutiker har Historiska museet vidtagit en rad åtgärder under 2017. Personalen har utbildats i försäljning och varuexponering, butikens utbud och prissättning har analyserats, leverantörer har setts över och skyltningen har tydligare kopplats till årstider, skollov och aktuella utställningar. Butiken har under 2017, trots betydligt färre besökare i museet, stadigt ökat sin försäljning jämfört med 2016. Helårsresultatet blev dock negativt (-13 tkr), vilket huvudsakligen beror på ökade personalkostnader och inköp av ett annat

varusortiment vilket varit nödvändiga åtgärder för att på sikt vända butikens resultat. Under 2018 fortsätter arbetet med att se över varuförsäljningen. Myndighetens bedömning är att det kommer att ta många år innan hela det ackumulerade underskottet har reglerats efter det att resultatet har vänts.

Under 2017 har förberedelser för renovering av kontorsytorna i kvarteret Krubban på Östermalm pågått tillsammans med fastighetsägaren. Under december 2017 har ett 70-tal medarbetare evakuerats till Kungl. Myntkabinettets lokaler samt omlokalisats i befintliga lokaler i kvarteret Krubban. Ombyggnaden beräknas vara klar i slutet av 2019.

Även förberedelserna inför den flytt av Kungl. Myntkabinettet som beslutades hösten 2016 har fortsatt. Flytten sker på grund av de ökade hyreskostnader, som lämnar allt mindre utrymme för att bedriva verksamhet av hög kvalitet. Stort fokus har under 2017 legat på flyttprojektet. Alla medarbetare på Kungl. Myntkabinettet deltar och en särskild projektledare samt tre projektanställda har rekryterats. Som ett led i att förbereda flytten har museets utställningar successivt stängts för besök.

Sedan ett antal år har en tvist pågått mellan Kungl. Myntkabinettet och Svenska Numismatiska Föreningen gällande äganderätten till ett antal föremål som sedan 1930-talet finns på museet. Svea Hovrätt fastställde i sin dom 2017 tingsrättens bedömning, att Kungl. Myntkabinettet har bättre rätt än Svenska Numismatiska Föreningen till dessa föremål. Hovrätten höjde även det belopp som Svenska Numismatiska Föreningen ska ersätta staten för rättegångskostnader med. Svenska Numismatiska Föreningen har överklagat domen till Högsta domstolen.

Sedan 2013 har en omfattande polisutredning gällande stölder ur Kungl. Myntkabinettets samlingar pågått. Efter fyra års polisutredning väcktes åtal under 2017 och en före detta medarbetare dömdes till tre års fängelse för grov stöld. Polisen fortsätter förundersökningsarbetet gällande andra saknade föremål ur samlingarna. Ingen person som nu arbetar på Statens historiska museer är misstänkt för brott.

De pågående rättsprocesserna har inneburit en grundlig granskning och i vissa delar revidering av myndighetens interna rutiner kring säkerhet och samlingsförvaltning. Fokus har legat på att fördjupa samverkan mellan myndighetens operativa säkerhetsarbete och myndighetens arbete med samlingsförvaltning.

Under 2017 har arbetet med verksamhetskydd till stor del inriktats på de stora förändringsprocesser som myndigheten står inför. Den beslutade omlokaliseringen av Kungl. Myntkabinettet och de genomgripande renoveringarna av myndighetens lokaler har inneburit omfattande planerings- och projekteringsarbeten i samråd med fastighetsägare, arkitekter och säkerhetskonsulter.

Arbetet med myndighetens miljöledningssystem har fortsatt. Med målet att organisationen ska ha rätt kompetens för att kunna ställa relevanta miljö- och hållbarhetskrav, har nyckelpersoner fått kompetensutveckling och samtlig personal har erbjudits möjlighet att ta del av en föreläsning om hållbar livsstil, konsumtion och ekologiska fotavtryck utifrån FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling.

Statens historiska museer ska, enligt myndighetens miljöpolicy, aktivt kommunicera sina miljöåtgärder för att påverka besökare och samarbetspartners att främja en hållbar utveckling. Därför har medarbetare som arbetar med kommunikation, besöksservice och programverksamhet genomgått en utbildning i ämnet under året.

I Kungl. Myntkabinettets programserie 2017 har flera föreläsningar handlat om miljöfrågor och

ekonomi. Bland annat har docent Susanne Sweet och professor Örjan Sjöberg, båda verksamma på Misum, forskningscenter för hållbara marknader vid Handelshögskolan i Stockholm, föreläst om de globala hållbarhetsmålen, vår livsstil och på vilket sätt företagen kan hjälpa oss att lösa utmaningarna.

I det kontinuerliga arbetet med att sänka verksamhetens koldioxidutsläpp har myndigheten under hösten upphandlat ett nytt transportfordon som använder biodrivmedlet HVO-diesel. Under 2017 har myndigheten även arbetat medvetet med att tillvarata material och återanvända i nya produktioner. Översynen av utställningen *Arkeoteket* bygger huvudsakligen på återanvändning, bland annat av väggmoduler och pendelarmaturer. Som del av miljöarbetet pågår också kontinuerligt byte till LED-armaturer och LED-projektorer i alla publika lokaler.

Arbetet med att systematiskt utveckla tillgängligheten till Statens historiska museers verksamhet fortsätter. Under 2017 har myndigheten bland annat deltagit i ett FoU-projekt om ökad tillgänglighet inom uppdragsarkeologin och olika insatser har genomförts för att förbättra den fysiska tillgängligheten i Historiska museets publika lokaler (se vidare avsnitt 2.5.5).

2.1.5 Verksamhetens kostnader och intäkter (tkr)

Översikt – Totala intäkter och kostnader		Intäkter (tkr)			Kostnader (tkr)		
	2017	2016	2015		2017	2016	2015
Intäkter av anslag	102 658	100 367	93 160				
Övriga intäkter							
<i>Resultatområde</i>							
Arkeologisk uppdragsverksamhet	132 879	147 510	140 452		-134 931	-146 096	-139 309
Samlingsutveckling	3 296	1 685	1 701		-42 908	-32 870	-32 013
Forskning och utveckling	6 166	6 812	4 468		-15 447	-17 425	-14 745
Kommunikation och publikutveckling	12 785	13 369	16 313		-66 587	-73 553	-69 671
Summa	155 125	169 376	162 934				
TOTALT	257 782	269 743	256 094		-259 873	-269 944	-255 738
<i>Årets kapitalförändring</i>					-2 091	-201	356

2.2 Arkeologisk uppdragsverksamhet

I detta avsnitt redovisas Statens historiska museers uppgift att:

- bedriva arkeologisk uppdragsverksamhet.

Dessutom redovisas enligt uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2017:

- hur arbetet med att åstadkomma ekonomisk balans fortskrider.

Enligt Arkeologernas strategiska utvecklingsplan är målen att bedriva en efterfrågad och effektiv uppdragsverksamhet av hög kvalitet och med god ekonomi, samt att detta ska ske med en stolt organisation som är utformad för att uppnå den uppsatta visionen.

Prestationen 2017 inom *Arkeologisk uppdragsverksamhet* bestod av att vinna och utföra uppdrag enligt överenskomna avtal samt att utveckla verksamheten i enlighet med beslutad plan.

Arkeologernas tjänster utförs på uppdrag, finansieras av externa beställare och säljs i konkurrens med andra aktörer. De tjänster som Arkeologerna erbjuder är tydligt kopplade till kulturmiljövården och samhällsbyggnadsprocessen. En övervägande del utgörs av arkeologiska utredningar och undersökningar enligt Kulturmiljölagen (KML), vanligen i samband med markexploateringar.

Arkeologernas både breda och djupa kompetens ger också möjlighet att erbjuda tjänster utanför Kulturmiljölagen. Exempel på detta är kulturmiljö-tjänster gentemot kommuner, kulturmiljöanalyser för pågående detalj- och översiktsplanarbeten, samt underkonsultuppdrag till teknikkonsulter som arbetar med till exempel projektering av infrastruktur. Vidare säljer Arkeologerna licenser till det egenutvecklade arkeologiska dokumentationssystemet *Intrasis*, som sedan 1990-talet används vid Arkeologernas fältundersökningar. *Intrasis* används även av de flesta andra uppdragsarkeologiska aktörer inom Sverige och av flera utomlands.

2.2.1 Genomföra arkeologiska uppdrag

Arkeologerna har under 2017 haft 654 pågående uppdrag. 300 har påbörjats och 182 är avslutade under

året. En jämförelse mellan olika år blir missvisande då uppdrag är av mycket varierande storlek och karaktär. På Arkeologernas webbplats *arkeologerna.com* finns såväl resultaten som information om de pågående uppdragen.

Majoriteten av uppdragen har varit arkeologiska utredningar och undersökningar inom ramen för Kulturmiljölagen. För en kunskapsintensiv verksamhet som uppdragsarkeologi krävs en kontinuerlig kunskapsuppbyggnad för att verksamheten ska vara konkurrenskraftig. Under året har Arkeologerna därför även genomfört andra typer av uppdrag och deltagit i ett antal externfinansierade forskningsuppdrag. Bland annat inleddes 2017 projektet *De obesuttnas arkeologi och kulturarv*, finansierat av Riksantikvarieämbetet. Projektet undersöker de egendomslösa i det tidigmoderna och moderna samhället. Riksantikvarieämbetet finansierade även förstudien *FuTArk – Funktionsvariation, Tillgänglighet, Uppdragsarkeologi* och har under året även tilldelat projektet forskningsmedel för kommande år (se vidare avsnittet 2.5.5). Andra pågående forskningsprojekt är *Urban Diaspora, Biodiversitet i odlade växter under 1600-talets agrarkris, Skandinaviens roll i de europeiska kopparnätverken under bronsåldern, Brave New Urban World: The Emergence Urban Identity in Medieval Europe, c. 1000–1300, Hus och hushåll i det tidigmoderna Sverige 1600–1850* och *En blå arkeologi – Samlade natur och kulturarvsperspektiv på stenålderns havslandskap i Sverige*. Betydande forskningsinslag finns även i andra projekt, som till exempel projektet *Staden Nya Lödöse* i Göteborg och i samarbetet med The Ludwig Boltzmann Institute for Archaeological Prospection and Virtual Archaeology (LBI).

Under 2017 publicerade Arkeologerna 149 arkeologiska rapporter med resultat från genomförda KML-uppdrag via Samla, Riksantikvarieämbetet digitala öppna arkiv för publikationer. I enstaka fall ges även möjlighet att redovisa resultaten i tryckta publikationer. Under året publicerades till exempel *Växjö, Kalmar och Smålands tidigaste urbanisering*. Boken diskuterar bakgrunder, förutsättningar, kontraster och variationer i landskapets tidiga urbanisering utifrån de senaste årens arkeologiska undersökningar i Växjö, Kalmar och på Kalmar slott. En annan publikation är *Den nya köpingen; Perspektiv på Nyköpings äldsta historia*, som är ett resultat av de storskaliga arkeologiska undersökningar som bedrevs

inom kvarteret Åkroken i Nyköping åren 2010–2011. De välbevarade bebyggelse lämningarna och föremålsfynden berättar om liv och livsvillkor under medeltid och nyare tid i Nyköping.

Visningar för allmänhet och skolor, föredrag och löpande information på webbplatser och i sociala medier sker närmast dagligen under en fältsäsong. Den publika verksamheten i samband med uppdrag är omfattande. Arkeologerna arrangerar även föreläsningar och visningar i andra sammanhang. Ett exempel är föreläsningen *När städerna blommade – stadsodlingens historia från vikingatid till 1800-talet*, som Arkeologerna genomförde i samband med bomässan i Linköping. Utöver att berätta om senaste decenniernas forskning om forntida trädgårdsodling och trädgårdsväxternas historia, visade Arkeologerna en mindre utställning av några föremål från de arkeologiska undersökningarna i Valla, och var tillgängliga för att diskutera resultaten från uppdragsarkeologin i det aktuella området. Ett annat exempel under året är då arkeologerna berättade om resultaten från undersökningarna i Gamla Uppsala som pågått sedan 2012. Gårdar, gravar, kultplatser och ett unikt stolpmonument har undersökts. Denna dag lockade cirka 800 intresserade personer och intresset var så stort att ytterligare tillfällen planerades in.

Arkeologerna har under året även medverkat i bland annat Vetenskapsradion samt på en informationsdag som Trafikverket anordnade kring arkeologi kopplat till projektet om höghastighetsjärnvägen Ostlänken. Syftet var att informera om de utredningar som genomförts och potentiella forskningsområden inom projektet. Medarbetare från Arkeologerna var inbjudna att föreläsa om exempel från genomförda utredningar av särskilt intresse längs sträckan.

2.2.2 Utveckla den arkeologiska uppdragsverksamheten

Arkeologernas strategiska utvecklingsplan, som antogs 2015, anger vilka områden och prioriteringar som är i fokus de närmaste åren. Bakgrunden till planen är dels ett omfattande ekonomiskt underskott, dels de utmaningar uppdragsarkeologin generellt och Arkeologerna specifikt står inför. För att uppnå satta ekonomiska mål måste dock de externa uppdragen prioriteras och det interna utvecklingsarbetet bedrivs i mån av tid och ekonomiska resurser.

Den uppdragsarkeologiska marknaden kännetecknas av stora svängningar i efterfrågan, både geografiskt och över tid. För att minska verksamhetens känslighet för konjunktursvängningar arbetar Arkeologerna aktivt utifrån ett organisatoriskt helhetsperspektiv med översyn av regler och riktlinjer, långsiktig kompetensförsörjning, bemanning av projekt, anbudsprocessen och rapportproduktionen.

Arbetet med att underlätta in- och utlån av medarbetare mellan regionkontoren har fortsatt under 2017. Att medarbetare periodvis arbetar i olika regioner bidrar till att skapa bättre sammansättning av olika kompetenser och erfarenheter i respektive uppdrag. Målet är att arbetet över de geografiska gränserna även ska leda till individuell kompetensutveckling och kunskapsöverföring mellan kontoren. Andra former för att nå detta mål åstadkoms genom Arkeologernas olika nätverk, som representerar olika teman eller tidsperioder, men även inom forskningsprojekt som medarbetarna deltar i.

Anbuden är tidskrävande varför en kontinuerlig översyn av den interna anbudsprocessen är nödvändig. Mängden anbud och de allt kortare svarstiderna kräver en effektiv intern process för att utarbeta anbud med rätt vetenskaplig relevans och en realistisk kostnads- och tidsåtgång som står sig i konkurrens. Bedömningen är att arbetet med anbudsprocessen, i kombination med den kunskap som organisationen som helhet besitter, gett resultat i antal vunna anbud under 2017.

Dessvärre medför ett vunnet anbud inte alltid ett uppdrag att genomföra och därmed inte heller den förväntade intäkten. Flera stora anbud som Arkeologerna vunnit under året har på grund av externa omständigheter försenats eller stoppats. Orsakerna varierar och kan vara att detaljplanen har blivit överklagad, att exploitören ansett att kostnaden varit för hög eller att området inte har varit tillgängligt vid avtalat startdatum. Under 2017 har denna typ av externa omständigheter haft stor negativ påverkan på resultatet.

Som ett led i arbetet med att stärka och bredda utbudet av tjänster har Arkeologerna lämnat anbud och vunnit ramavtal hos kommuner och Trafikverket under 2017. Avtalet med Trafikverket visar på förtroende från en av landets största infrastrukturutvecklare och -förvaltare inom områdena *Strategiska*

Förberedelse av inmätning och laserskanning. Skansen Lejonet, Göteborg.

kulturarvs- och kulturmiljöfrågor samt Kulturhistoriska kunskapsunderlag och analyser.

Det är myndighetens bestämda uppfattning att om kulturmiljövården integreras tidigt i samhällsutvecklingsprocessen kan den bidra till ökad hållbarhet. Ett exempel är arkeologisk prospekteringsundersökning som kan visa konsekvenserna av olika förslag till infrastruktursatsningar, såväl påverkan på kända och okända fornlämningsmiljöer som vilka undersökningskostnader man bör räkna med för de olika alternativen. Även genom att kombinera studier av historiska dokument och kartor, osteologi, trädgårdsarkeologi och arkeobotaniska analyser är det möjligt att bistå samhällsplaneringen med förbättrade kunskapsunderlag.

Under 2017 har den externa webbplatsen *arkeologerna.com* uppdaterats. Målet har varit att stärka varumärket, att stödja marknadsföringen av tjänster och att förmedla resultat i dialog med allmänheten. Innehållet har uppdaterats och webbplatsen har fått en ny form enligt den grafiska profil som togs fram 2016. Funktionaliteten för både besökare och

redaktörer har förbättrats. Plattformen ger en gemensam infrastruktur för extern kommunikation som är tillgänglig och inkluderande, med möjlighet till prenumeration, kommentarer, uppläsning av innehållet med mera. Därmed är webbplatsen en kommunikationsplats för Arkeologernas många uppdrag med integrerade bloggar, filmer och inlägg samt koppling till aktuella publikationer och tjänster. Den nya webbplatsen genererade cirka 79 900 sidvisningar på fyra månader, att jämföra med cirka 44 400 sidvisningar på den äldre webbplatsen under årets första åtta månader.

Med den nya webbplatsen uppfylls även Länsstyrelsens krav på bevarande av de förmedlingsinsatser som görs inom genomförda uppdrag, samt att materialet är tillgängligt och sökbart längre än under den avgränsade tid ett enskilt uppdrag genomförs. På *arkeologerna.com* finns också 3D-modeller av ett urval av anläggningar från genomförda arkeologiska undersökningar. Med hjälp av dessa går det att studera hur till exempel trädgårdar, kyrkor och stensättningar ser ut ur olika vinklar, även efter att anläggningen blivit bortgrävd.

Arkeologerna undersöker en senneolitisk grav i Hjärup, Skåne.

Tabell 1. Kostnader och intäkter för prestationen Arkeologisk uppdragsverksamhet

Arkeologisk uppdragsverksamhet (tkr)	2017	2016	2015
Kostnader	-134 931	-146 096	-139 309
Övriga intäkter	132 879	147 510	140 452

2.2.3 Redovisning av kvalitativa aspekter

Då Arkeologernas verksamhet helt bedrivs på uppdragsbasis har utgångspunkten för kvalitet satts till att leverans ska uppfylla överenskomna avtal. När Arkeologerna får fortsatt förtroende i form av nya uppdrag av tidigare arbetsgivare utgör det en indikation att efterfrågad och avtalad kvalitet uppnåtts vid tidigare leverans.

God kvalitet uppnås genom att Arkeologerna levererar enligt överenskomna avtal

Uppdragsgivarna ska vara nöjda med de genomförda leveranserna. Det finns krav att den uppdragsarkeologiska verksamheten bedrivs så kostnadseffektivt som möjligt och bidrar med ny och relevant kulturhistorisk kunskap om det förflutna. För att Arkeologerna ska

kunna vinna uppdrag krävs förtroende för vår kunskap och leveransförmåga.

Under 2017 fortsatte dialogen med uppdragsgivare och exploatörer för att säkerställa ömsesidiga och gemensamma förväntningar utifrån överenskomna avtal, avseende uppdragets kvalitet, resultat, tid och ekonomi. Detta gäller såväl fältinsatsernas utförande som rapporternas omfattning och utformning.

Statens historiska museer bedömer att då Arkeologerna under 2017 har fortsatt förtroende i form av vunna uppdrag av tidigare uppdragsgivare, är det en indikation på att man uppfyller överenskomna avtal och levererar med avtalad kvalitet.

2.2.4 Sammantagen resultatbedömning

Efter de två senaste årens positiva helårsresultat blev resultatet för 2017 negativt (-2,1 Mkr).

Marknadsläget har varierat stort över landet vilket har påverkat resultatet för Arkeologernas verksamhet. Kontoret i Mölndal har visat ett starkt resultat även 2017. Kontoret i Linköping har haft ett starkare resultat än förväntat, medan det omvända gäller för kontoren i Lund och Stockholm/Uppsala. För dessa

Ett miniatyrkärn som påträffades inuti ett större kärn på gravfält i kvarteret Haken, Sollentuna.

kontor har resultatet kraftigt påverkats av att explo-
atör/beställare dragit tillbaka, alternativt skjutit upp
beslutade uppdrag.

Den totala omsättningen sjönk med 14,6 Mkr.
I omsättningen ingår dock cirka 46,7 Mkr som så
kallade genomfakturerade kostnader, till partners
och underleverantörer, som inte ger någon effekt
på resultatet. Genomfaktureringen varierar kraftigt
mellan åren och bör inte räknas med i analysen.
Intäkten av uppdragstimmar sjönk med 6,6 Mkr
jämfört med föregående år. Intäktstappet kunde
dock i viss mån begränsas genom att snittintäkten
per timme har kunnat höjas.

Sammanfattningsvis anser myndigheten att
utvecklingen av verksamheten, som sker i enlig-
het med den strategiska utvecklingsplanen, stärker
Arkeologerna på sikt. Bedömningen är att konkurren-
sen inom den arkeologiska uppdragsverksamheten,
upphandlingarnas fokus på pris och att många av
uppdragen senarelades eller inte genomfördes, bidrog
till ett lägre resultat än förväntat 2017.

Tabell 2. Nyckeltal avseende den arkeologiska uppdrags-
verksamheten

Antal	2017	2016	2015
Omsättning (Mkr)	132,9	147,5	140,4
Intäkt av uppdrags- timmar (Mkr)	84,6	91,2	88,2
Resultat (Mkr)	-2,1	1,4	1,1
Antal nya uppdrag	300	237	269
Antal pågående uppdrag	655	713	654
Antal avslutade uppdrag	182	174	179
Publicerade arkeologiska rapporter (KML) i Samla*	149	108	111
Debiterbara uppdragstimmar	114 624	125 036	120 882
Debiteringsgrad all personal	67 %	68 %	67 %
Årsarbetskraft	108	112	112

*Avser utgivningsår. Samla är ett öppet digitalt
arkiv för publikationer på Riksantikvarieämbetets webbplats.

Stenåldersfigurerna från Tråsättra.

2.3 Samlingsutveckling

I det följande redovisas Statens historiska museers uppgift att:

- vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som anförtratts myndigheten,
- förvalta och vårda de fornfynd som Riksantikvarieämbetet beslutat att överföra till myndigheten.

Enligt myndighetens strategiska plan är målet att förvalta samlingarna långsiktigt och användarvänligt samt att samlingstillväxten ska vara kontrollerad. Andra mål är att minska och på sikt eliminera eftersläpningen i accessionen, arbeta proaktivt med accession och få bort eftersläpningen i konserveringsbehovet. Myndigheten ska även utveckla samlingsförvaltningssystemen och tillhandahålla mer användarvänlig information om fler föremål.

Statens historiska museers samling är en av de mest omfattande i Nordeuropa och innehåller mer än tio miljoner föremål och cirka 110 ton osteologiskt material. Numera sker tillväxten av samlingarna nästan uteslutande genom fyndöverföringsbeslut fattade av Riksantikvarieämbetet i enlighet med Kulturmiljölagen (1988:950).

2.3.1 Hantera accession

Prestationen inom *Hantera accession* utgjordes av mottagande och hantering av fynd, överförda till Statens historiska museer efter beslut av Riksantikvarieämbetet enligt 2 kap §17 i Kulturmiljölagen (1988:950) (ff. KML).

Statens historiska museers samling har under 2017 tillförts 67 749 föremål. Tillväxten har främst skett genom fyndöverföringsbeslut fattade av Riksantikvarieämbetet. Samlingarna har även utökats genom gåvor. Kungl. Myntkabinettet har erhållit 156 föremål fördelade på 22 ärenden och Historiska museet har mottagit en skulptur föreställande Kristus. Skulpturen dateras till sent 1800-talet eller 1900-talets början och kompletterar museets samling av kyrklig konst.

Tabell 3. Antal föremålposter Statens historiska museer tagit emot genom beslut från RAÄ enligt 2 kap §17 KML.

	2017	2016	2015
Historiska museet	67 749	27 314	11 009
Kungl. Myntkabinettet	0	4	210
Totalt	67 749	27 318	11 219

Tillväxten under 2017 har ökat till följd av att Riksantikvarieämbetet under året har avsatt extra resurser i arbetet med att omhänderta eftersläpningen av fyndfördelningsbeslut och fyndöverföring. För Statens historiska museers del har detta medfört en markant ökad arbetsbelastning, vilket lett till att obalansen mellan inkommande och avslutade ärenden åter växer. Den ökade mängden accessionsärenden är även en konsekvens av att Riksantikvarieämbetet har påbörjat fyndöverföringen av ärenden med tidigare oklar juridisk hemvist, en satsning som Statens historiska museer drivit gemensamt med Riksantikvarieämbetet under de senaste fyra åren.

Tabell 4. Avslutade accessionsärenden

	2017	2016	2015
Historiska museet	127	110	90
Kungl. Myntkabinettet	8	38	38
Totalt	135	148	128

Tabell 5. Ej handlagda accessionsärenden

	2017	2016	2015
Historiska museet	1 322	1 078	1 133
Kungl. Myntkabinettet	344	328	335
Totalt	1 666	1 406	1 468

Under 2017 slutfördes totalt 135 accessionsärenden vid Statens historiska museer; 127 på Historiska museet och åtta på Kungl. Myntkabinettet. Accessionsärenden är mycket olika till sin karaktär. Vissa består av endast ett eller ett fåtal föremål, medan andra innehåller mycket stora mängder.

Som en följd av det omfattande inventerings- och dokumentationsarbete som genomförs på Kungl. Myntkabinettet, har några accessionsärenden innehållande ett stort antal föremål avslutats under 2017. Ett exempel på en sådan accession är den samling teckningar och skisser som den tysk-svenske

Överintendent Maria Jansén återinviger Centralmagasinet.

medaljgravören Eugen Erhardt lämnat efter sig och som omfattar 1 258 föremål inom ramen för detta ärende.

Historiska museet har fortsatt att genomföra tematiska accessioner vid sidan av det löpande accessionsarbetet. Under 2017 har det stadsarkeologiska projektet kring kvarteret Biografen i Nyköping pågått. Denna omfattande accession utgår från en arkeologisk undersökning på 1980-talet som berörde framför allt stadslager från 1600- och 1700-talet. Undersökningen är viktig ur ett vetenskapligt perspektiv varför det är angeläget att materialet blir tillgängligt. En stor del av fynden har fotograferats för att öka informationsvärdet.

Accessionen av det arkeologiska material som framkom vid professor Mats P. Malmers forskningssundersökning av Alvastra pålbyggnad har avslutats under 2017. Det externfinansierade samarbetsprojektet mellan Stockholms universitet och Historiska museet har lett till vetenskapligt intressanta resultat men även till att materialet kan beforskas på ett helt annat sätt än tidigare, då hela materialet nu är digitalt sökbart. Projektet har löpande presenterat sina resultat

via en engelskspråkig blogg och i flera nationella och internationella sammanhang. Detta har ökat medvetenheten hos framför allt forskarsamhället om den neolitiska pålbyggnaden och dess betydelse. Under projektets sista år, 2018, ska en digital portal färdigställas liknande den som lanserades 2016 för det tidigare accessionsprojektet om Birka.

Under 2017 påbörjades också ett accessionsprojekt kring gravmaterial från järnålder, medeltid och historisk tid. Genom det stora tidsmässiga spannet sammanförs olika kompetenser som ger ny kunskap och utvecklar rutinerna kring accession av gravmaterial oavsett tidsperiod.

Statens historiska museer har även fortsatt arbetet med att skapa förutsättningar för att så effektivt som möjligt ta emot och förvalta de samlingar som myndigheten ansvarar för. I detta ingår en kontinuerlig dialog med de grävande företagen och institutionerna för att effektivisera den slutliga fyndinlämningen till museerna och placeringen i magasin. Detta arbete kommer att intensifieras ytterligare under de kommande åren då stora infrastruktursatsningar så som Ostlänken kommer att leda till omfattande

arkeologiska undersökningar och därmed betydande föremåls mängder som myndigheten ska ta emot. För att möta denna utmaning har vissa förebyggande insatser redan vidtagits under de senaste åren med syfte att underlätta inlämnandet av fynd.

Tabell 6. Kostnader och intäkter för prestationen Hantera accession

Hantera accession (tkr)	2017	2016	2015
Kostnader	-7 038	-10 198	-10 657
Intäkter av anslag	6 432	9 626	10 025
Övriga intäkter	606	439	632

2.3.2 Förvalta samling

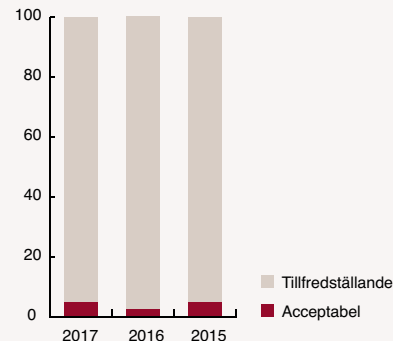
Prestationen inom *Förvalta samling* omfattade magasininsatser, förebyggande konservering och konservering, ett nytt digitalt samlingsförvaltningssystem samt verksamhetsskydd.

Statens historiska museer har arbetat vidare med att effektivisera utnyttjandet av sina magasinlokaler så optimalt som möjligt. Under 2017 har fokus fortsatt legat på att byta hela magasininredningen i Centralmagasinet i kvarteret Krubban. Arbetet påbörjades under 2016 och har planenligt avslutats under 2017. Ombyggnaden har varit ett avancerat logistiskt projekt där stora delar av den arkeologiska samlingen har evakuerats under lite mer än ett år. Totalt har omkring 17 000 fyndbackar flyttats. Projektet innebär att hela det äldre kompaktsystemet av trä har ersatts med ett nytt av metall. Den nya inredningen har skräddarsyttts för såväl lokalen som ändamålet vilket resulterat i en avsevärd höjning av lagringskapaciteten och brandsäkerheten. Projektet har medfört att samlingarnas långsiktiga bevarande har förbättrats betydligt och att myndighetens möjligheter att ta emot ytterligare arkeologiska material har ökat.

I depå Munkhättan fortsätter arbetet med att förbättra klimatet så att det blir mer ändamålsenligt. På Historiska museet har det torrluftsaggregat som styr klimatet för museets utställningar med metallföremål setts över och ett nytt serviceavtal har upphandlats.

Den viktfordelningsproblematik som uppbyggades under 2016, i ett av depå Munkhättans magasin där den osteologiska samlingen och föremål i sten förvaras, visade sig vid en närmare genomlysning inte kräva några åtgärder.

Figur 1. Figuren visar magasinssituationen vid Statens historiska museer avseende klimat

En förtydligad bedömningsskala för klimatredovisningen i magasinerna har införts från och med 2017. Av den anledningen har en förskjutning skett med cirka 2 procentenheter från Tillfredställande klimat till Acceptabel.

Kungl. Myntkabinetts nya valv är under projektering. De senaste årens olika uppordningsprojekt har skapat ett bra utgångsläge inför den kommande flytten. Noggrann dokumentation av samlingarna i kombination med fotografering är en förutsättning för att placeringen i nya valv ska kunna genomföras på ett säkert och effektivt sätt.

På Historiska museet har endast ett fåtal uppordningsprojekt genomförts då ombyggnaden av Centralmagasinet krävt omfattande resurser. Uppordningen av metallföremål från boplatshuset på Helgö i Mälaren har fortsatt. Materialet, som är efterfrågat och har stort vetenskapligt värde, registreras digitalt och blir därmed mer tillgängligt. I arbetet flyttas även materialet till syrafria förvaringsaskar och behovet av konserveringsinsatser bedöms.

Stiftelsen föremålsvård i Kiruna står för den största delen av det arkeologiska material som har konserverats under 2017. Historiska museet har under året sänt sammanlagt 1 752 föremålsposter till stiftelsen för konservering. Här bör tilläggas att en föremålspost kan motsvara flera föremål. Dialogen kring rutinerna för samarbetet med stiftelsen har fortsatt under 2017 och dessa har också förbättrats.

I avvaktan på att den från 1 januari 2018 nya myndigheten kan genomföra en upphandling av konserveringstjänster har en direktupphandling gjorts av Historiska museet under 2017. Avtalet omfattar framför allt omkonservering och gäller fram till början av 2019.

Konservering av medeltida träskulptur.

Tabell 7. Antal föremålsposter som konserverats av Stiftelsen föremålsvård i Kiruna

	2017	2016	2015
Historiska museet	1 752	2 726	1 031

Övriga konserveringsåtgärder har framför allt omfattat föremål som är avsedda att användas i utställningar, interna eller externa. I viss utsträckning har också föremål som är utlånade och haft konserveringsbehov åtgärdats. Kostnaderna för dessa insatser bärs av de lånande institutionerna. Detsamma gäller föremål som återlämnats från låntagare och har konserveringsbehov.

På Kungl. Myntkabinettet har 106 föremålsposter åtgärdats av konservatorer under 2017. I dessa poster är inte de insatser som gjorts med anledning av nedpackning och förberedelse för flytt medräknade. I det arbetet är det i första hand tillståndsbedömningar som genomförts av metallkonservator parallellt med packarbetet för att förebygga skador på föremålen.

Tabell 8. Antal föremålsposter som har rengjorts eller konserverats på Kungl. Myntkabinettet

	2017	2016	2015
Kungl. Myntkabinettet	106	500	189

På Statens historiska museer har två stickprovsundersökningar utförts, en i Historiska museets samlingar och en i Kungl. Myntkabinettets samlingar. Vid dessa återfanns samtliga föremål i Historiska museets samlingar medan ett av föremålen på Kungl. Myntkabinettet inte fanns på angiven plats. Utöver dessa årliga stickprov, som genomförs i samarbete mellan museerna, har kompletterande undersökningar gjorts kopplade till de uppordning- och inventeringsprojekt som pågått.

På Kungl. Myntkabinettet har ett mycket stort inventeringsarbete genomförts under 2017. Det har både med flyttförberedelser och med pågående polisutredning att göra (se vidare avsnitt 2.1.4). Bland annat har olika samlingar som deponerats på museet från andra institutioner inventerats tillsammans med representanter för de aktuella samlingarna. Som

exempel kan nämnas Cyperndepositionen från Medelhavsmuseet, en samling antika mynt från Nationalmuseum samt Gunnar Ekströms samling som ägs av Ekströms stiftelse för numismatik.

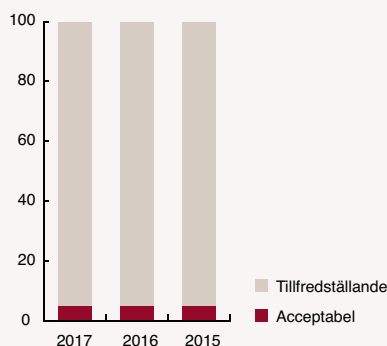
Ambitionen att under 2017 ta i bruk ett nytt digitalt samlingsförvaltningssystem har inte kunnat fullföljas. Orsaken är att den information som finns i det nuvarande systemet kräver ett större mått av anpassning än förväntat. Utvecklingsarbetet har också breddats då det har genomförts tillsammans med Livrustkammaren, Skoklosters slott med Hallwylska museet med syfte att ha ett gemensamt digitalt samlingsförvaltningssystem i den nya myndigheten. Det nya systemet planeras att tas i bruk under 2018.

En samlingsförvaltningspolicy som följer den internationella standarden Spectrum har beslutats under 2017. Policyn kommer att vara till stor hjälp vid det kommande arbetet med att skapa gemensamma rutiner i den nya myndigheten.

Inom ramen för myndighetens verksamhetskydd, kopplat till samlingsutveckling och föremålsförvaltning, genomförs en bedömning av säkerhetsnivå kontinuerligt i magasin samt utställningslokaler. Bedömningen görs utifrån ett antal faktorer som sammantaget visar om den tänkta ytan uppfyller de krav verksamhetskyddet ställer samt om god kvalitet uppnås.

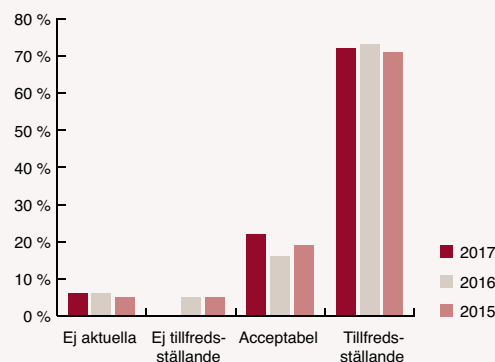
En bedömning av säkerhetsnivån i myndighetens magasin visar att knappt 95 procent av den totala magasinssytan har en säkerhetsnivå som är tillfredsställande i fråga om brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet. I fem procent av den totala magasinssytan är nivån acceptabel men förbättringar bör göras. För 0,2 procent av den totala magasinssytan är nivån, genom brist på ett eller flera områden ovan, ännu inte tillfredsställande.

Figur 2. Statens historiska museers säkerhetsnivå i magasin

I 72 procent av den totala utställningsytan är säkerhetsnivån i förhållande till ytans tänkta användning tillfredsställande i fråga om brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet. I 22 procent av den totala utställningsytan är säkerhetsnivån acceptabel men förbättringar bör ske. Noll procent av utställningsytan bedöms som ej tillfredsställande, vilket är en förbättring i jämförelse med 2016 då drygt fem procent bedömdes som ej tillfredsställande. Säkerhetsnivån i övriga tillfälliga utställningsytor, motsvarande knappt sex procent har under året inte varit aktuell för bedömning, och ligger på samma nivå som 2016.

Figur 3. Statens historiska museers säkerhetsnivå i utställningslokaler

Tabell 9. Kostnader och intäkter för prestationen Förvalta samling

Förvalta samling (tkr)	2017	2016	2015
Kostnader	-24 277	-14 159	-12 797
Intäkter av anslag	22 509	13 164	12 203
Övriga intäkter	1 768	810	594

2.3.3 Använda föremål

Prestationen under *Använda föremål* utgjordes av insatser som bidrar till att samlingen blir tillgänglig för externa användare. Statens historiska museers samlingar är en viktig resurs för såväl forskningen som samhället i stort, och verksamheten syftar bland annat till att tillhandahålla användarvänlig information om fler föremål. Det är ett viktig led i myndighetens arbete med att utnyttja den digitala tekniken för att göra samlingen ännu mer använd och efterfrågad.

Statens historiska museers samlingar är mycket efterfrågade. Det märks på intresset för nationella och

internationella forskarbesök, mängden nationella och internationella låneärenden samt det stora intresse som Historiska museets internationella vandringsutställningar *We call them Vikings 1* och *2* rönt.

Statens historiska museer har som tidigare år bidragit till utställningar via utlån av föremål ur samlingarna. Myndigheten anser att det är viktigt att samlingarna används i olika sammanhang och på olika platser under längre eller kortare tid. Detta synsätt har resulterat i att myndigheten är synlig i så gott som hela landet via permanenta eller tillfälliga utställningar hos olika typer av museer. Drygt 46 000 föremål från myndighetens samlingar finns tillgängliga för besökare på andra museer både nationellt och internationellt. Som exempel på ett utlån kan nämnas ett till Musée de Cluny i Paris av vikingatida glasföremål samt ett till Stuttgart av en kräkla som togs som krigsbyte under 30-åriga kriget.

Tabell 10. Utlån

Ärende	2017	2016	2015
Nationella utlåneärenden	316	330	314
Internationella utlåneärenden	16	14	14
Antal utlånade föremålsposter	46 208	47 306	47 708
Antal lånande institutioner	258	229	232

Ett exempel på utlån från Kungl. Myntkabinettet 2017 är det så kallade Fjädermyntet som lånades ut till Världskulturmuseerna för att visas i utställningen *Feathers – En värld av fjädrar*. Utställningen visas i Göteborg under 2018 och kommer sen till Stockholm. Fjädermyntet kommer ursprungligen från Salomonöarna och har tidigare ingått i Kungl. Myntkabinettets basutställning om premonetära betalningsmedel. Under 2017 har Kungl. Myntkabinettet även lånat ut föremål till utställningar på Fårö, i Sigtuna och i Eskilstuna. Lånehanteringen på Kungl. Myntkabinettet har annars under året framför allt handlat om att avsluta och skicka tillbaka de inlån som museet haft till sina utställningar. Nio av tretton inlån avslutades under året och föremålen är åter på sina respektive museer.

Statens historiska museer lånar främst ut föremål under begränsade perioder. Myndigheten har dock fortfarande kvar många så kallade depositioner som i allmänhet inte är villkorade på något sätt. Arbetet med att omvandla depositionerna till villkorade lån har pågått i flera år och kommer att fortsätta. Arbetet försvåras av att många institutioner med depositioner inte har resurser att lägga på det arbete som krävs för att kontrollera depositionerna. Ofta har depositionerna även bristfällig dokumentation vilket försvårar arbetet. Myndigheten har framför allt inriktat sig på att omvandla depositioner hos icke-statliga institutioner till lån. Arbetet ingår i strategin för att få bättre kontroll på samlingarna.

Tabell 11. Antal depositioner på andra institutioner.

Via	2017	2016	2015
Historiska museet	217	220	234
Kungl. Myntkabinettet	27	27	27
Totalt	244	247	261

Tabell 12. Antal avslutade depositioner

	2017	2016	2015
Historiska museet	3	14	17
Kungl. Myntkabinettet	0	0	2
Totalt	3	14	19

I samband med forskningsprojekt, uppordningsprojekt, inventeringar och rutinmässig hantering av föremål digitaliseras samlingarna. Detta innebär att föremålen, för Historiska museets vidkommande, vid registrering blir direkt digitalt tillgängliga för allmänheten. Interna och externa brukare kan ta del av samlingarna via funktionen Sök i samlingarna och via andra liknande verktyg på myndighetens webbsidor. Birkaportalen till exempel, som lanserades 2016, har skapat en digital ingång till det nationellt och internationellt efterfrågade arkeologiska materialet från Birka. På samma sätt planeras en digital portal för materialet från Alvastra påbyggnad.

Kungl. Myntkabinettets digitala resurser är i dagsläget endast internt tillgängliga, men delges allmänhet och forskare på begäran.

Drottning Lovisa Ulrikas medaljskåp flyttas från Kungl. Myntkabinettet.

Tabell 13. Digitalt sökbara föremålsposter.

Samling	2017	2016	2015
Historiska museet	1 096 891	1 002 699	974 617
Kungl. Myntkabinettet/ Tumba bruksmuseum	57 528	55 865	52 995
Totalt	1 154 419	1 058 564	1 027 612

Tillväxt	2017	2016	2015
Historiska museet	94 192	28 082	25 874
Kungl. Myntkabinettet/ Tumba bruksmuseum	1 663	2 870	2 954
Totalt	95 855	30 952	28 828

Med syftet att göra materialet mer angeläget och användbart för externa och interna användare har arbetet med att öka andelen föremålsfoton fortgått. Bilddatabasens omfattning ökar kontinuerligt då foto-graferingar sker inom ramen för bland annat de olika accessionsprojekten och vissa forskningsprojekt. Till exempel har arbetet med att digitalisera diabilder som ingår i den så kallade *Medeltidens bildvärld* fortsatt under 2017. Bilderna används flitigt av forskare, studenter och allmänhet.

Historiska museets föremålsbilder är fria att använda och kan i stor utsträckning laddas ned direkt från museets webbplats. Kungl. Myntkabinettets bilder finns inte än att ladda ned från webbplatsen men levereras kostnadsfritt till forskare, journalister och allmänhet. Under 2017 har Kungl. Myntkabinettet, trots att bildförmedlingsverksamheten hållits på ett minimum, omhändertagit 40 ärenden vilket motsvarar ungefär 800 bilder på föremål. Som exempel kan nämnas 200 bilder av svenska medeltida mynt som museet har bidragit med till publikationen *Den svenska mynthistorien – medeltidsdelen*. Lika många bilder på bysantinska vikingatida mynt från svenska skattfynd har levererats till ett arkeologiskt forskningsprojekt om *Det bysantinska silvermyntet i det vikingatida Norden* som genomförs vid Stockholms universitet.

Det finns även ett stort medialt intresse för myndighetens samlingar. Intresset för vikingar fortsätter att vara högt. Under året väckte till exempel DNA-analysresultaten från en krigargrav i Birka stor uppmärksamhet. Graven innehåller vapen och har allmänt tolkats som en mansgrav, men DNA-analysen

visar att de ben som påträffades i graven tillhör en kvinna. Nyheten om detta fick snabbt spridning över hela världen och ledde till en omfattande debatt kring resultaten och hur de ska förstås. Under slutet av 2017 visades också tre program i SVT kring vikingatiden och järnålder, där en stor del av de föremål som visas kommer från Historiska museets samling. Nämnas kan också en skolproduktion om järnåldern som är under produktion och som ska visas i SVT.

Även det interna arbetet med kunskapsförmedling fortsätter med såväl utgivning av publikationer, samverkansprojekt och nätverk (se vidare avsnitt 2.4.1).

Statens historiska museer har också under året mottagit ett stort antal förfrågningar från forskare och allmänhet. De har besvarats av myndighetens tjänstemän. Vanligen tar myndigheten även emot ett stort antal besök för att studera samlingarna på plats men under 2017 har tillgängligheten varit begränsad på grund av ombyggnaden av Centralmagasinet och nedpackningen av samlingarna på Kungl. Myntkabinettet. För statistik av forskarbesök, se vidare avsnitt 2.4.2.

Tabell 14. Kostnader och intäkter för prestationen Använda föremål

Använda föremål (tkr)	2017	2016	2015
Kostnader	-11 593	-8 513	-8 558
Intäkter av anslag	10 671	7 967	8 084
Övriga intäkter	922	435	474

2.3.4 Redovisning av kvalitativa aspekter på samlingsförvaltningens resultat

Statens historiska museer har valt att som utgångspunkt för sin redovisning av kvalitet använda sig av prestationerna accession, statusen i magasinerna, att samlingarna är förtecknade och ordnade samt verksamhetsskydd inom samlingsförvaltningen.

Antalet genomförda accessioner under året

Accessionen av föremålen är en central del i samlingsförvaltningen. Statens historiska museer har därför valt att lyfta fram den som ett kvalitetskriterium. God kvalitet anser myndigheten ha uppnåtts när 100 eller fler accessioner genomförts för Historiska museets vidkommande. För Kungl. Myntkabinettet är motsvarande siffra 50 genomförda accessioner.

Historiska museet arbetar systematiskt med att komma till rätta med den stora eftersläpning som

råder inom accessionen av föremål. Arbetet har gett positiva resultat och under ett antal år har Historiska museet kunnat visa en ständig ökning av antalet genomförda accessioner. Museet har också tagit fram nya rutiner för att göra det accederade materialet mer användbart. Bland annat ingår en högre andel föremålsbilder i dokumentationen, vilket har höjt informationsvärdet på de material som accederats. Syftet har varit att göra föremålsinformationen mer användarvänlig och angelägen för framför allt externa brukare.

Under 2017 har Historiska museet genomfört två särskilda accessionsprojekt vid sidan av löpande accession. Genom dessa insatser har 127 accessioner avslutats vilket får anses som mycket god kvalitet. Antalet ska dock sättas i relation till den stora inströmningen av nya ärenden som skett till följd av Riksantikvarieämbetets satsning på att omhänderta sin eftersläpning av fyndfördelningsbeslut och fyndöverföring. Kungl. Myntkabinettet har inte uppfyllt kvalitetsmålet 2017, då endast åtta accessionsärenden slutförts. Anledningen är att arbetet inom samlingsförvaltning av nödvändighet fokuserats på inventering och dokumentation på grund av den kommande flytten och pågående polisutredningar.

Andel magasinssyta med ändamålsenligt klimat

Med begreppet ändamålsenliga magasin menar Statens historiska museer att magasinerna har ett klimat som är anpassat efter de speciella materialkategorier som förvaras i respektive magasin. Det innebär däremot inte med nödvändighet att det finns en klimatstyrning i magasinet. I vissa fall behövs inte en sådan eftersom de material som förvaras där inte har särskilda klimatkrav eller är mindre känsliga för långsamma svängningar i klimatet över året.

Ett ändamålsenligt klimat är en förutsättning för samlingarnas långsiktiga bevarande och utgör en strategisk satsning från myndighetens sida i arbetet med förebyggande konserveringsåtgärder. God kvalitet vad gäller magasin och klimat uppnås, bedömer Statens historiska museer, då mer än 80 procent av den totala magasinssytan har ändamålsenligt klimat.

För Statens historiska museer görs bedömningen att 95 procent av magasinssytorna har tillfredställande klimat med avseende på vilka materialkategorier som förvaras där. Resterande fem procent bedöms ha tillfredställande klimat men med brister. Dessa brister

beror på att den relativa luftfuktigheten under kortare perioder ligger utanför de gränsvärden som satts. Myndigheten gör den samlade bedömningen att dessa små avvikelser bara marginellt påverkar samlingarnas långsiktiga bevarande. Kungl. Myntkabinetten bedömer att även de tillfälliga förvaringslokaler som nyttjas med anledning av flyttprocessen uppfyller de krav som ställs för att upprätthålla säkerhet och förebygga skaderisker.

Under 2017 bedöms därmed att andelen magasinssynytta med ändamålsenligt klimat på såväl Kungl. Myntkabinetten som Historiska museet är av god kvalitet. Bara en mycket liten del bedöms ha vissa brister.

Sökbarheten i samlingarna vid stickprovskontroll

Statens historiska museer genomför regelbundet stickprovsundersökningar för att undersöka om det råder ordning och reda i samlingarna. Ordning vittnar om god samlingsförvaltning. Myndigheten har gjort bedömningen, att god kvalitet för sökbarhet i samlingarna är en sökbarhet på 95 procent eller högre med utgångspunkt i de riktlinjer som finns beslutade på myndigheten.

Vid de stickprovsundersökningar som gjordes 2017 kunde Historiska museet påvisa god kvalitet med en sökbarhet på 100 procent. De avvikelser som noterades vid stickprovsundersökningen följdes upp i enlighet med gällande rutiner varvid föremålen identifierades. På Kungl. Myntkabinetten återfanns inte ett av sju föremål, vilket motsvarar en sökbarhet på 86 procent. Uppföljning i enlighet med gällande rutiner kommer att genomföras under mars månad 2018.

Att magasinssynytan är tillfredställande utifrån de krav som ställs inom ramen för det systematiska verksamhetsskyddet

Verksamhetsskyddet är en viktig del av samlingsförvaltningen och av avgörande betydelse för att denna ska vara av hög kvalitet eller inte. Statens historiska museer bedömer att god kvalitet uppnås genom att mer än 90 procent av magasinssynytan uppnår de krav verksamhetsskyddet ställer. En bedömning av säkerhetsnivå i magasinerna visar att cirka 95 procent av den totala magasinssynytan har en tillfredsställande säkerhetsnivå i fråga om brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet, och att god kvalitet därmed är uppnådd.

2.3.5 Sammantagen resultatbedömning

Statens historiska museer arbetar kontinuerligt för att förbättra sin samlingsförvaltning. Under 2017 har myndigheten till exempel slutfört ombyggnaden av Centralmagasinet, fortsatt det omfattande inventeringsarbetet av samlingarna på Kungl. Myntkabinetten, utarbetat nya styrdokument och fortsatt arbetet med att implementera ett nytt digitalt samlingsförvaltningssystem.

Antalet avslutade accessionsärenden har för andra året i rad varit tillfredställande. Trots detta har tillväxten av ärenden på nytt ökat. Den främsta anledningen är att Riksantikvarieämbetet arbetat på att åtgärda sin eftersläpning i fyndfördelningsprocessen. Detta har medfört ett ökat inflöde till Statens historiska museer, vilket myndigheten inte har haft resurser att möta.

Arbetet med uppordning och inventeringar har fortsatt. Främst är detta arbete kopplat till Kungl. Myntkabinetten kommande flytt och pågående polisutredningar. Genomlysningen medför ökad ordning och reda i samlingarna samt ökad tillgänglighet.

Det systematiska arbetet med verksamhetsskydd visar både att klimatet i magasinerna är ändamålsenligt och att säkerhetsnivån i magasinerna – vad gäller brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet – är tillfredställande.

Myndighetens samlingar är en efterfrågad resurs för såväl museer som utbildningsinstitutioner. Inte minst den omfattande utlåningen av föremål till museer nationellt och internationellt vittnar om detta. Att myndighetens samling också är en viktig resurs för universitetsutbildningen visar den stora mängden material ur samlingarna som används vid grundutbildningen men också i flera fall utgör basen för forskning.

Sammantaget bedömer Statens historiska museer att de gjorda insatserna inom prestationen *Samlingsutveckling* är mycket goda och att de håller hög kvalitet. Inte minst är utvecklingen av resultatet för området accession mycket gott.

Gästade forskare från Uppsala universitet studerar antependiet från Herrestads kyrka.

2.4 Forskning och utveckling

I detta avsnitt redovisas Statens historiska museers uppgifter att:

- verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde.

Enligt myndighetens strategiska plan stod inriktningen för att bistå med stöd till andras forskning samt att generera angelägen forskning och utveckling.

Prestationen 2017 inom *Forskning och utveckling* (FoU) bestod av att driva egna forskningsprojekt inom ramen för myndighetens uppgifter, delta i projektsamarbeten med andra aktörer samt att främja andras forskning med stöd av museernas samlingar.

2.4.1 Arbete inom forskning och utveckling 2017

Statens historiska museer var huvudman för eller deltog i ett flertal FoU-projekt under 2017. Under året slutredovisades projektet *I stadens utkant – svensk-romska livsberättelser och lägerplatser från 1900-talet*.

Tabell 15. Sammanlagt antal FoU-projekt*

Statens historiska museer	2017	2016	2015
Deltar som huvudman	10	12	16
Deltar i projekt	4	3	5
Ingår i referensgrupp eller motsvarande	21	10	10

*omfattar inte FoU-projekten inom Arkeologerna.

Huvudmannaskapet för projektet *Unstraight research*, ett samverkansprojekt med myndigheten Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet, övertogs 2017 av Statens historiska museer. I projektet har en extern forskare med inriktning på LHBTQI-frågor deltagit i arbetet med samlingar och utställningar vid båda myndigheterna. Utifrån ett initiativ från projektet har nätverket *Kulturarv och tvärvetenskaplig genusforskning* bildats i samarbete med Nationella sekretariatet för genusforskning. Nätverket som vill sammanföra kulturarvsforskning med genusforskning, lanserade under året en hemsida, *genusarv.se*. Samverkan har

även initierats med Göteborgs universitet genom projektet *Regnbågsflagga, slöja och manga*.

Under året har också ett flerårigt externt forskningsprojekt *Det gemensamma rummet* påbörjats. Projektet, där Historiska museet ingår som part, avser undersöka hur historiska föremål kan användas för att integrera perspektiv som migration i skolans historieundervisning. Projektet bedrivs vid Karlstads universitet och rör nyanlända mellanstadie- och högstadieelever samt elever på gymnasiet. (Se vidare avsnitt 2.5.3.).

Även Arkeologerna driver och deltar i olika FoU-projekt. Dessa redovisas under den arkeologiska uppdragsverksamheten (se vidare avsnitt 2.2.1). Arbetet med att koordinera Arkeologernas FoU-verksamhet med den som sker inom den övriga myndigheten pågår. Under 2017 har riktlinjer tagits fram för hur Arkeologerna kan delta i myndighetens gemensamma forskargrupp.

Tabell 16. Antal forskare i forskargruppen

2017	2016	2015
10	13	13

Forskningen som bedrivs vid Statens historiska museer har presenterats både vid nationella och internationella konferenser och forskargruppen har publicerat 17 vetenskapliga arbeten under 2017.

Utöver dessa har två volymer i Historiska museets skriftserie *The Swedish History Museum, Studies* givits ut under året. *Sveriges medeltida latinska inskrifter 1050–1250* behandlar de äldsta latinska inskrifterna i Sverige, varav flera återfinns på föremål i Historiska museets samlingar. *The metal hoard from Pile in Scania, Sweden* behandlar ett viktigt depåfynd från bronsåldern och gavs ut i samarbete med Aarhus University press. Vidare har projektet *I stadens utkant* publicerat de arkeologiska utgrävningar som varit en viktig del i projektets genomförande i en tryckt FoU-rapport, *Skarpnäcksläget: arkeologisk undersökning av en svensk-romsk lägerplats vid Flatenvägen i Skarpnäck*. Kungl. Myntkabinettet har utkommit med *Sveriges Mynthistoria Landskapsinventeringen, Västmanland*.

Genom FoU-verksamheten deltar Statens historiska museer i olika nationella och internationella samarbeten som stödjer och främjar forskning.

Forskning i textilmagasinet.

Myndigheten var under 2017 värd för ett av mötena inom *Vetenskapsrådets nätverk för forskande myndigheter*. Därutöver deltar medarbetare i bland annat ett nätverk för museer med medeltidsinriktning, nätverk för muralkonservering, nätverket *Romers och resandes historia i Norden* samt i *International Numismatic Council* och *Fidem-Fédération Internationale de la Médaille d'Art*. Likaså deltar medarbetare i redaktionen för de vetenskapliga tidskrifterna *Fornvännen*, *Compte Rendue*, *Nordisk Numismatisk Årsskrift*, *Danish Journal of Archaeology* samt *Situne Dei*.

Under 2017 har medarbetare från myndigheten även genomfört fackgranskning av artiklar och bokmanus åt andra forskningsinstitutioner.

2.4.2 Främja andras forskning

För den svenska arkeologiska, osteologiska, konstvetenskapliga och numismatiska forskningen är Statens historiska museers samlingar en viktig resurs och tillgängligheten till samlingarna en central del av forskningens infrastruktur. Verksamhetens ambition är att vara en välrenommerad, efterfrågad och spridd kunskapsresurs.

Statens historiska museer tar årligen emot många forskarbesök och denna användning av samlingarna stödjer varje år en stor kulturhistorisk kunskapsproduktion. Huvuddelen av de som besöker samlingarna är forskare, men också antikvariskt verksamma personer och studenter. Ett besök kan omfatta flera personer, till exempel en hel forskargrupp. Forskarbesöken bidrar på ett avgörande sätt till en omfattande vetenskaplig och tvärvetenskaplig produktion.

Tabell 17. Forskarbesök i Statens historiska museers samlingar

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	118	232	178
Kungl. Myntkabinettet	54	89	105
Totalt	172	321	283

Tabell 18. Vetenskapliga och populärvetenskapliga verk baserade på forskarbesök vid Historiska museet

Institution	2017	2016	2015
Doktorsavhandling	8	15	16
Vetenskaplig monografi	2	5	2
Vetenskaplig artikel	23	36	50
Akademisk uppsats	8	30	13
Populärvetenskaplig bok/artikel	1	4	5
Utställning	1	7	5
Arkeologisk/osteologisk rapport	3	7	5
Film eller tv-produktion	0	1	3

Antal forskarbesök i samlingarna har minskat under 2017. Detta beror huvudsakligen på att stora delar av Historiska museets och Kungl. Myntkabinettets samlingar har varit stängda under året. Trots det har myndigheten genom en omfattande låneverksamhet möjliggjort laborativ och osteologisk forskning.

Forskarbesöken på Historiska museet har på grund av ombyggnationen av Centralmagasinet i kvarteret Krubban varit färre än tidigare år. Några mer omfattande besök förtjänar dock att lyftas fram. Samarbetet med Stockholms universitet och forskningsprojektet *Atlas kring DNA-prover av osteologiskt material* har fortsatt under 2017. Ett annat intressant projekt är de analyser som gjorts av osteologiskt material från den så kallade Korsbetningen utanför Visby. Materialet utgörs av stupade från striderna år 1361 då Visby intogs av danska styrkor. Provtagningen har ingått i ett magisterarbete vid Historiska institutionen vid Stockholms universitet och genomförts i samarbete med expertis från Historiska museet och Odense universitet. Resultaten kommer öka kunskapen om de som stupade vid striden och som sedan begravdes i massgravarna.

Intresset för att studera Kungl. Myntkabinettets numismatiska samlingar är fortsatt stort men på grund av flyttförberedelser och det stora arbetet med att inventera och dokumentera samlingarna, har museet haft en restriktiv hållning under 2017. Trots det har 54 forskarbesök tagits emot under året.

Som ett resultat av ett av forskarbesöken under 2017 har bestämningarna i Myntkabinettets samling av japanska sedlar och mynt kontrollerats och vid behov reviderats. Översynen genomfördes av professor Peter Kornicki från Robinson College Cambridge

University, och professor Shin'ichi Sakuraki från Shimonoseki City University, som tidigare arbetat tillsammans med en katalog över japanska mynt på The British Library.

Tabell 19. Kostnader och intäkter för prestationen Forskning och utveckling

Forskning och utveckling (tkr)	2017	2016	2015
Kostnader	-15 447	-17 423	-14 746
Intäkter av anslag	8 808	10 384	10 278
Övriga intäkter	6 639	6 812	4 468

2.4.3 Redovisning av kvalitativa aspekter på resultaten av forskning och utveckling

Statens historiska museer har använt sig av processerna projekt inom FoU och forskningens infrastruktur för att redovisa resultatets kvalitativa aspekter (Arkeologernas FoU-verksamhet omfattas inte).

Externa bedömningar av Statens historiska museers FoU-projekt samt grad av samverkan med andra parter inom forskning och utveckling

Forskningsprojekt som finansieras genom forskningsfinansierare tilldelas medel efter omfattande extern vetenskaplig granskning och i konkurrens med andra forskningsinstitutioner. Graden av extern finansiering kan därför användas som ett kriterium för att mäta den externa bedömningen av kvalitet i de forskningsprojekt som bedrivs vid Statens historiska museer. Externa parter intresse för Statens historiska museer som forskningsmiljö kan mätas genom graden av externa samarbeten inom myndighetens FoU-verksamhet.

Statens historiska museers bedömning är därför att om mer än 75 procent av FoU-projekten är externt finansierade och bedrivs i samverkan med externa parter har god kvalitet uppnåtts.

Under 2017 var 60 procent av de projekt Statens historiska museer var huvudman för helt externt finansierade. Myndigheten uppfyllde därmed inte kvalitetsmålet under 2017. Olika faktorer ligger bakom denna förändring. Flera helt externfinansierade projekt avslutades under 2016, och myndigheten har under 2017 arbetat med att utveckla nya forskningsprojekt.

Arkeologiska fynd från det romska lägret i Skarpnäck – projektet "I Stadens utkant".

Forskningsfinansiärernas egna villkor påverkar också finansieringsgraden i projekten.

Projekten bedrevs till 60 procent i samverkan. Även om myndigheten vad gäller samverkan inte nått kvalitetsmålen, sker majoriteten av de projekt som påbörjats under de närmast föregående åren i samverkan med andra parter vilket indikerar en kvalitetsökning.

God kvalitet i verksamheten genom expertgranskning av Statens historiska museers forskares publicering

Vetenskaplig granskning av publicering är en vedertagen kvalitetsaspekt i forskningsverksamhet. Statens historiska museer bedömer att god kvalitet i verksamheten har uppnåtts när hälften av de publikationer som producerats inom ramen för FoU-verksamheten har genomgått expertgranskning.

Under 2017 har forskargruppen publicerat 17 skrifter. Av dessa har 12 genomgått expertgranskning, vilket motsvarar 70 procent. Verksamheten uppfyller därmed de uppställda kvalitetskriterierna.

God kvalitet i främjandet av andras forskning

Statens historiska museer stöttar andras forskning och strävar efter att vara en högkvalitativ, effektiv och efterfrågad forskningsresurs.

Statens historiska museer bedömer att mer än 300 forskarbesök per år visar på god kvalitet i verksamheten.

Valet av antalet besökare som mätare av kvalitet utgår från att Statens historiska museer genom en tidigare undersökning vet att myndigheten har fler forskarbesök, och därmed en större efterfrågan på verksamhet och tjänster, än flertalet andra centralmuseer.

Under 2017 har myndigheten haft 172 forskarbesök. Den påtagliga minskningen i förhållande till föregående år beror på att stora delar av samlingarna varit stängda på grund av magasinrensning respektive förberedelse inför flytt, och bedöms därmed inte indikera en långsiktigt minskande efterfrågan.

2.4.4 Sammantagen resultatbedömning

Den sammantagna bedömningen är att kvaliteten i myndighetens FoU-verksamhet fortsatt är mycket god. Under 2017 har nya projekt med extern finansiering initierats, medan äldre projekt har avslutats. Myndighetens forskare fortsätter att publicera med hög kvalitet och det finns en stor efterfrågan på den forskning som genomförs både nationellt och internationellt. Den uppmätta minskningen av forskarbesök kan härledas till minskad tillgänglighet till samlingarna under 2017.

Arkeologisk undersökning i kvarteret Haken, Sollentuna.

2.5 Kommunikation och publikutveckling

I detta avsnitt redovisas Statens historiska museers uppgift att:

- hålla ett urval av samlingarna tillgängligt för allmänheten samt bedriva utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet.

Dessutom redovisas enligt uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2017:

- den verksamhet som svarar mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken,
- de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning,
- åtgärder som har vidtagits för att nå nya besökare,
- effekterna av införandet av fri entré avseende förändringar i besöksutvecklingen i förhållande till tidigare år.

Enligt myndighetens strategiska plan var inriktningen för verksamheten att vara en synlig samhällsresurs, bredda publiken samt fördjupa publikens engagemang.

2.5.1 Utställningar

Prestationen 2017 inom *Utställningar* var att producera nya utställningar samt att förvalta och utveckla befintliga utställningar.

I denna redovisning avses med begreppet *basutställning* utställningar på det egna museet avsedda att visas för publik under en längre period (mer än 1,5 år) och med begreppet *tillfällig utställning* avses utställningar på det egna museet avsedda att visas för publik under en kortare period (max 1,5 år). Med begreppet *vandringsutställning* avses utställningar i huvudsak avsedda att turnera på andra museer än de egna.

Tabell 20. Antal pågående basutställningar

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	13	13	13
Kungl. Myntkabinettet	6	6	6
Tumba bruksmuseum	5	5	5
Totalt	24	24	24

Tabell 21. Antal tillfälliga utställningar

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	3	1	6
Kungl. Myntkabinettet	0	1	3
Tumba bruksmuseum	2	1	4
Totalt	5	3	13

Tabell 22. Antal egenproducerade vandringsutställningar

	2017	2016	2015
Antal nya utställningar	0	0	0
Antal utställningar*	2	2	2
Antal nya turnéorter	3	4	3
Antal besökare	450 000	300 000	640 000

*Avser WCV1, WCV2

Antalet basutställningar som har visats inom myndigheten under 2017 är detsamma som föregående år. Dock är det endast ett fåtal av utställningarna på Kungl. Myntkabinettet som har hållit öppna efter den 25 mars 2017. Övriga utställningar har dokumenterats och inventerats i samband med att de successivt har demonterats inför den kommande flytten till kvarteret Krubban. I slutet av augusti stängde den sista utställningen – *All världens mynt*.

I samband med att utställningarna har stängts har Kungl. Myntkabinettet kunnat bidra med material till andra institutioner i landet. Delar av utställningen *Spara i bössa och bank* har lånats ut till Ängelholms kommun och visas i kommunens lilla bankmuseum i Hembygdsparken. Utställningen *Pengalabbet*, som färdigställdes 2016, har visat sig fungera väl för utlån. Motala kommun visar utställningen i sitt kommunbibliotek och flera andra kommuner har hört av sig och önskar låna den. Finansinspektionen tog initiativ till att i samarbete med Kungl. Myntkabinettet, producera en mobilapplikation utifrån *Pengalabbet*. Appen bygger på samma idé som utställningen, det vill säga att användaren får prova att ta hand om en månadslön och se vart pengarna tar vägen. Kungl. Myntkabinettet har under 2017 även samarbetat med Arboga museum kring utställningen *Med samma mynt – betalningsmedel genom tiderna*, som öppnade i september. Vid sidan om utställningen har Kungl. Myntkabinettet bidragit med säkerhetsmontrar samt med tips och råd vid utställningsproduktionen. En av museets antikvarier höll också föredrag på Arboga museum om fenomenet *Kastmynt under kungliga högtider*.

På Historiska museet har utställningen *History Unfolds – samtidskonst möter historia* fortsatt rönt stort intresse, inte minst från en konstitresserad publik som annars inte alltid hittar till museet. Utställningen, vars utgångspunkt var att veckla ut, problematisera och komplettera bilden av historia i Sverige, bestod av tio samtidskonstverk som integrerats med museets ordinarie utställningar, samt en del som ger en tolkningshistorik kring utvalda föremål ur museets samlingar. Ett stort antal visningar av utställningen och föreläsningar om projektet har genomförts, för såväl aktörer inom kulturarvssektorn som för universitet och högskolor. Många av de publika programpunkterna har även dokumenterats och gjorts digitalt tillgängliga. Under året lanserade projektet även en publikation, *History Unfolds: samtidskonst möter historia*, där forskare vecklar ut Sveriges historia.

History Unfolds avslutades i november. Två av de platsspecifika verken kommer dock att visas på museet ytterligare en tid. Även den kulturhistoriska delen av utställningen, *En reflektion*, som ger tolkningshistorik kring utvalda föremål kommer att stå kvar under några år. Sammanfattningsvis kan sägas att projektet har haft stort genomslag, särskilt i professionella kontakter och samarbeten. Publikundersökningarna visade att av de som besökt *History Unfolds* tyckte 85 procent att det var en mycket eller ganska intressant utställning.

Historiska museet har fortsatt arbetet med att förnya basutställningarna. Det är ett kontinuerligt arbete för att tillföra äldre utställningar nya perspektiv. Under året genomfördes en omfattande renovering och förnyelse av utställningen *Arkeoteket*. Utställningen är en interaktiv miljö för barn och är tänkt som ett första möte med museer och arkeologi. Besökare kan själva gräva fram och undersöka 3D-utskrifter av föremål från museets samlingar och med hjälp av 3D-scannade bilder komma riktigt nära och undersöka dem. De skannade bilderna av föremål har också publicerats på webbplatsen *historiska.se*. En ny maskot för museet, grävlingen Kraf, har tagits fram som en del av produktionen.

I utställningen *Fornitider* visades under en begränsad tid aktuella arkeologiska fynd från stenåldersboplaten Träsättra, vid Åkersberga norr om Stockholm, som rönt stor uppmärksamhet i media och bland forskare. Besökarna fick möta lerfiguriner som återfanns vid den arkeologiska utgrävning som genomfördes av Arkeologerna under 2016. Lerfigurinerna,

som är ovanligt välbevarade, är bland de äldsta kända människoavbildningarna som påträffats i Mellansverige. I samband med utställningen arrangerades specialvisningar och föredrag i samverkan med Arkeologerna, samt verkstadsaktiviteter för barn och unga.

I utställningen *Sveriges historia* gjordes ett tillägg i utställningens 1500-tals del med anledning av jubileumsåret för Martin Luther. I samma utställnings 1700-tals del lanserades en ny station där besökarna kan prova kläder som pojkar och män bar under det århundradet.

Barockhallen, en av Historiska museets lokaler som också används för event, har setts över för att förstärka rummets funktion som utställningslokal. Fler föremål har tillkommit och nya texter har producerats. I slutet av november ställde elever från Beckmans Designhögskola ut nyskapade mattor, ett uppskattat och välbesökt arrangemang.

På Tumba bruksmuseum stängde utställningen *Säkrare sedlar* i början av året och ersattes med *100 bilder från Tumba Bruk*. Utställningens mål, förutom att visa bruksmiljön, var att skapa kontakt med personer som vuxit upp på bruket samt att samla in ytterligare bildmaterial till museet. Tillsammans med Riksbanken driver Tumba bruksmuseum ett utställningsprojekt som ska resultera i en jubileumsutställning 2018 med anledning av Riksbankens 350 års-jubileum.

Under 2017 har Historiska museets två vandringsutställningar *We call them Vikings* (WCV 1 och WCV 2) fortsatt sina turnéer runt om i världen. WCV 1 avslutades i början av året i Tallinn, visades därefter i Denver och öppnade sedan i november i Toronto. WCV 2 visades under början av året i Cincinnati och flyttades därefter till Salt Lake City för invigning i maj. Utställningarna har under året setts av cirka 450 000 besökare. Uppmärksamheten i media har varit stor och i USA var genomslaget i TV särskilt stort. Sveriges ambassader i USA och Kanada medverkade vid invigningarna i Denver respektive Toronto. Utställningskatalogen som togs fram 2016 har varit mycket uppskattad och en ny upplaga har tryckts under året.

Tabell 23. Kostnader och intäkter för prestationen Utställningar

Utställningar (tkr)	2017	2016	2015
Kostnader	-22 861	-29 020	-27 913
Intäkter av anslag	20 189	25 540	22 810
Övriga intäkter	2 633	3 102	4 315

Ett urval av bilder från utställningen "100 bilder från Tumba Bruk".

2.5.2 Programverksamhet

Prestationen 2017 är *Programverksamhet* i olika former. Programutbudet består av visningar av utställningar för allmänt intresserade besökare, programserier med föreläsningar och fördjupade specialvisningar, prova på-aktiviteter samt temadagar kopplade till utställningar, samlingsområden och frågor i den aktuella samhällsdebatten.

Ambitionen är att genom programverksamheten bidra till ökad kunskap om historia och kulturarv men även att inspirera besökarna till reflektion kring hur historia och kulturarv skapas och används för olika syften, såväl förr som i dag. Verksamheten präglas av externa samarbeten.

Tabell 24. Antal programpunkter inklusive visningar för vuxna

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	500	418	448
Kungl. Myntkabinettet	40	288	236
Tumba bruksmuseum	361	251	309
Totalt	901	957	993

Tabell 25. Antal deltagare i programpunkter inklusive visningar för vuxna

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	12 485	14 861	16 320
Kungl. Myntkabinettet	1 297	5 757	7 285
Tumba bruksmuseum	3 078	2 701	3 139
Totalt	16 860	23 319	26 744

På Kungl. Myntkabinettet har programverksamheten varit mycket begränsad då fokus för verksamheten har legat på att förbereda museets kommande flytt. Positivt är att många har deltagit i de förhållandevis få aktiviteter som erbjudits under året.

Årets föreläsningsserie behandlade aktuella ekonomiska frågor som till exempel en analys av det globala ekonomiska läget med Robert Bergqvist, chefekonom på SEB. På programmet fanns även historiska tillbakablickar som berättelsen om *Hilda – kvinnan bakom LM Ericsson* med Ingrid Giertz-Mårtenson från Centrum för Näringslivshistoria. De nio föreläsningarna lockade 496 personer vilket ger ett genomsnitt på 55 personer per föreläsning, tolv personer fler per föreläsning jämfört med 2016. 94 procent anger att de skulle rekommendera föreläsningsserien till vänner och bekanta.

Sista helgen som alla Kungl. Myntkabinettets utställningar höll öppet, lördagen den 25 mars, ordnades ett *Flyttkalas* med guideade turer, musik, sparbösseverkstad, myntslagning med mera. Totalt besökte 465 personer museet den dagen varav 99 var barn.

Historiska museets programserier med föreläsningar och specialvisningar av utställningar och föremål har fortsatt att locka en stor och intresserad publik. Programverksamheten besöktes 2017 av 12 485 personer, vilket är en minskning med 16 procent jämfört med 2016, samtidigt som antalet programpunkter ökade. Detta bedöms bero på den renovering av museets hörsal som genomfördes under våren, vilket medförde att det saknades en lämplig lokal för föredrag med stor publik. I stället erbjöds primärt program med begränsat antal deltagare, till exempel exklusiva specialvisningar av museets samlingar och utställningar, samt möten med museets experter. Redan 2016 sjönk antalet deltagare, vilket huvudsakligen bedöms bero på att museet då tog ut en avgift för vissa visningar och en del programpunkter för vuxna.

Under 2017 har en särskild del av programverksamheten handlat om utställningsprojektet *History Unfolds*. Dialogvisningar och fördjupande samtal, så kallade akvariesamtal, har använts för att undersöka utställningens centrala teman som nationalism, migration, religiöst kulturarv och kolonial historia. Flera av konstnärerna som skapade verk till utställningen har deltagit i samtal och visningar med såväl besökare som museets pedagoger. Under 2017 har 82 bokade visningar och 22 programpunkter genomförts inom ramen för projektet.

Nätverket av ett 60-tal olika religiösa organisationer som byggdes upp i samverkan med ett av History Unfolds konstverk, *Prayer*, har vuxit sig starkare under 2017. Flera av de medverkande organisationerna har skapat och genomfört program i samverkan med museet, bland annat Sveriges interreligiösa råd, Institutet för pluralism och dialog, Svenska Bahaisamfundet, Dominikansysstrarna i Stockholm, Samfundet forn sed, Islamiska förbundet i Stockholm, Judiska församlingen och Paideia folkhögskola.

Föreläsningsserien *Arkeologen berättar* har lyft fram aktuella arkeologiska forsknings- och utgrävningsprojekt i olika delar av landet och i *Möt experten* har besökare fått möjlighet att ta del av museets egna experters specialkunskap kring de unika samlingarna

Död och ondska var temat för att nå ungdomar under höstlovet på Historiska museet.

och få ett "bakom kulisserna-perspektiv". Serien *Vad vet du om – varje århundrade?* som genomförs i samarbete med Stockholms universitet och Uppsala universitet har regelbundet dragit fulla hus. Där får publiken vid varje tillfälle ta del av aktuell historisk forskning på teman kring olika århundranden.

Programverksamheten genomför regelbundet publikundersökningar där publiken tillfrågas om vad de önskar för teman och innehåll under nästkommande år. Under 2016 efterfrågade publiken till exempel mer fokus på kvinnors historia. Under 2017 har programverksamheten därför arbetat särskilt med att lyfta berättelser om kvinnor, exempelvis inom serien *Vad vet du om – varje århundrade?* med temat *Besvärliga kvinnor. Drottningarna Blanka och Margareta (och heliga Birgitta) utövar makt under medeltiden*. Under den särskilda rubriken *Rättvis historia*, som fokuserar på gömda och glömda berättelser ur historien, ingick berättar- och musikföreställningen *Visor på ackord: Kvinnor i svensk verkstadsindustri under 1900-talet*. I samband med *Internationella kvinnodagen* genomfördes specialvisningar på temat *Gömda och glömda kvinnor i historien*. Även inom

ramen för *History Unfolds* berättade föreställningen *Missionären* om lesbiska, kristna missionärer i Västertotten i början av 1900-talet.

Flera programpunkter under 2017 har handlat om queera perspektiv på historia med bland annat visning av Mauritz Stillers film *Vingarne* i samarbete med Cinema Queer och ett författarsamtal om boken *Olydnadens söner. Sodomi som politiskt vapen i det senmedeltida Europa* som behandlar normer kopplade till sexualitet och manlighet under medeltiden.

Stockholm Pride uppmärksammades i museets programverksamhet med dagliga visningar i utställningen *Vikingar* med temat *Oden – en gud i klänning*. En visning om hur människor såg på kön, könsidentitet och sexualitet på vikingatiden. Museet medverkade dessutom i två programpunkter i *Pride House*: en fullsatt workshop med idéhistorikern Pia Laskar på temat *Det fanns inga heterosexuella under järnåldern* och en Wikipedia-verkstad med Pridetema tillsammans med flera andra museer.

Under året har samarbetet med nätverket *Internationella bekantskaper (IB)* drivits vidare. *Språkcaféer* har arrangerats under 36 onsdagskvällar i museets

restaurang. Språkcaféerna engagerar en bred grupp ur personalen som agerar värdar och medpratörer tillsammans med volontärerna från IB. Under 2017 har över 1 100 personer deltagit för att språkträna. Under året har också museets programserie *Möt experten* utökats med specialvisningen *Power of Fashion: Clothing in altar pieces* på engelska för en icke svensktalande publik.

Förutom generella publikundersökningar genomför programverksamheten särskilda undersökningar av publikens drivkrafter till att delta i vissa program. Under året genomfördes bland annat en *Historiebar* som fokuserade på fantasygenren kopplat till historieskrivning och som lockade besökare med andra drivkrafter än museet tidigare har sett.

Programpubliken som besöker Historiska museet är överlag mycket nöjd och återkommer gärna, särskilt i programserierna. I de publikundersökningar som gjorts uppgår drygt 83 procent av besökarna att de program som anordnats för vuxna under 2017 mycket väl levde upp till deras förväntningar. I princip alla, drygt 99 procent av besökarna svarar också att de absolut eller förmodligen skulle rekommendera vår programverksamhet till vänner och bekanta. I Kungl. Myntkabinettets publikundersökningar uppgav 94 procent av dem som svarat att de är nöjda med sitt besök och 84 procent att de kan tänka sig att rekommendera museet för vänner och bekanta.

Även på Tumba bruksmuseum bedrivs en varierad och populär programverksamhet. Under 2017 har såväl antalet programpunkter som antalet deltagare ökat. Specialvisningarna har fokuserat på arbetsvillkor generellt samt att synliggöra kvinnorna i brukets historia. Vissa av de genomförda programmen riktade sig mot specifika målgrupper, till exempel föräldralediga, med aktiviteten *Bebishänder – avtryck i papper*, och pensionärer, med *Seniorkul* med specialvisningar och workshops dagtid. Genom de fortsatt kostnadsfria visningarna för SFI-klasser och grupper från asylboenden har Tumba bruksmuseum kunnat väcka intresse för lokal historia.

Tabell 26. Kostnader och intäkter för prestationen Programverksamhet

Programverksamhet (tkr)	2017	2016	2015
Kostnader	-26 358	-24 162	-21 478
Intäkter av anslag	20 384	17 026	14 793
Övriga intäkter	5 974	6 822	6 685

2.5.3 Verksamhet riktad till barn och unga

Barn och unga är en prioriterad målgrupp och under 2017 har ytterligare satsningar gjorts för att höja nöjdheten, locka nya grupper samt att få besökare att komma tillbaka. Målet är att erbjuda engagerande pedagogiska upplevelser som är inkluderande och anpassade för de yngre besökare som kommer på sin fritid. För att uppnå detta har myndigheten erbjudit en varierad programverksamhet som tar hänsyn till olika faktorer såsom olika lärostilar, ålder, geografisk hemvist och socioekonomisk bakgrund. Verksamheten äger rum under helger och på skolans samtliga lov.

På grund av att Kungl. Myntkabinettet endast bedrivit begränsad publik verksamhet under årets första månader har fokus på utvecklingen av verksamheten legat på Historiska museet och Tumba bruksmuseum. Kungl. Myntkabinettet har dock under 2017, tillsammans med Finansinspektionen utvecklat en mobilapp till utställningen *Pengalabbet*, se vidare avsnitt 2.5.1.

Tabell 27. Totala antalet programpunkter inklusive visningar för barn och unga

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	485	573*	446
Kungl. Myntkabinettet	84	336	303
Tumba bruksmuseum	486	350	329
Totalt	1 055	1 259	1 078

*Utfallet för 2016 korrigerat.

Under 2017 har Historiska museet erbjudit 485 programpunkter för barn och unga och nått cirka 11 900 besökare. Trots färre programpunkter än under 2016 ökade antalet deltagare.

Helgverksamheten har målgruppsanpassats ytterligare genom att erbjuda särskilda visningar för de yngsta besökarna tidigt på dagen och ungdomsvisningar på eftermiddagarna. Ännu en nyhet är visningar för föräldralediga, som har erbjudits två gånger i månaden under hösten, varav en har varit på lätt svenska.

Historiska museets stora och återkommande satsning *Vikingasommar*, som riktar sig främst till barnfamiljer, var fortsatt mycket populär hos våra besökare. Årets tema var nordisk mytologi och bestod av både aktiviteter på gården och att man via museets webbplats eller på en station i museet kunde testa "Vem är du i nordisk mytologi?". Under året valde

Vikingasommarpersonalen kopplar av en stund runt holmgången.

cirka 78 000 personer att undersöka vilken av gudarna Oden, Idun, Tor, Frigg, Balder, Freja, Heimdall eller Skade de liknade mest. Under sommarprogrammet genomfördes visningar på engelska och svenska för alla åldrar med temat *Fornnordiska myter och sagor* tre gånger dagligen. Av de 139 besökare som svarade på utvärderingen var 94 procent nöjda eller mycket nöjda besökare, och 98 procent angav att de skulle rekommendera aktiviteten. Det som uppskattades mest bland besökarna var prova på-aktiviteterna och sagostunderna.

Olika metoder har under 2017 utvecklats för att nå respektive målgrupp. Under påsklovet styrde en ”konstloppa” tillsammans med barnen visningarnas innehåll. På så sätt kunde utställningen *History Unfolds* anpassas för barn. Under höstlovet delades verksamheten upp i en yngre och en äldre målgrupp där temat för den yngre målgruppen var *Döden, döden, döden*. Syftet var att skapa en trygg miljö där barnen kunde närma sig ämnet utifrån arkeologiska exempel. Äldre besökare fick samtidigt tid för reflektion genom att skriva kort till speciella döda eller levande personer. Programmet *Död och ondska*

syftade till att nå ungdomar, en åldersgrupp som är svårare att locka till museet. Genom mindre grupper, anpassat tema, en expert och workshop efter visningen skapades en känsla av exklusivitet. Samtliga tillfällen blev fullbokade. Även jullovsprogrammet arbetades fram i samarbete med en grupp ungdomar för att hitta en form för ett spännande historiskt äventyr.

Kungl. Myntkabinettet erbjöd olika aktiviteter i utställningarna under jullovet 2016/2017 och sportlovskul om pengar. Utifrån publikundersökningen på jullovet framkom att 79 procent kunde tänka sig att rekommendera verksamheten för vänner och bekanta och att många var förstagångsbesökare på museet.

Tumba bruksmuseum har haft aktiviteter för barn och unga under alla skollov. På sportlovet användes fotografierna i utställningen *100 bilder från Tumba bruk* som grund för samtal om vad en bild kan berätta för oss genom hur, var och vilka den visar. Under en dag på påsklovet bjöd Tumba bruksmuseum, så som tidigare år, in *Unga station* (Stadsmissionens centrum för barn och utsatta familjer) till visningar och aktiviteter. Det var en uppskattad dag där 55 personer deltog. På höstlovet kunde besökarna följa med på en

dramatiserad visning om livet på bruket. Det är värt att notera att antalet besökare under höstlovet har sjunkit två år i rad vilket beror på att färre per tillfälle har kunnat erbjudas plats i lovaktiviteten. Jullovet avslutades med *julgransplundring* under vilken karaktären pappersmästare Carlsson dök upp och tog med barnen på en minitidsresa med arbete i pappersverkstaden.

Under 2017 har Statens historiska museer erbjudit anpassade program för skolans olika årskurser med utgångspunkt i läroplanerna för grundskola och gymnasium. Efterfrågan från skolorna fortsätter generellt att ligga högt.

Tabell 28. Antal bokade skolprogram

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	874	1 089	1 097
Kungl. Myntkabinettet	42	166	130
Tumba bruksmuseum	161	254	169
Totalt	1 077	1 509	1 396

Tabell 29. Antal deltagande elever i bokade skolprogram

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	13 317	17 421	18 205
Kungl. Myntkabinettet	1 083	3 854	3 539
Tumba bruksmuseum	2 430	3 563	2 390
Totalt	16 830	24 838	24 134

Tabell 30. Antal obokade skolbesök

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	384	321	356
Kungl. Myntkabinettet	43	95	78
Totalt	427	416	434

Tabell 31. Antal deltagande elever i obokade skolbesök

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	7 879	6 236	6 851
Kungl. Myntkabinettet	828	1 389	977
Totalt	8 707	7 625	7 828

Tabell 32. Programpunkter inom ramen för Skapande skola

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	91	93	61
Kungl. Myntkabinettet	0	0	0
Tumba bruksmuseum	6	9	6
Totalt	97	102	67

Under årets första månader, då Kungl. Myntkabinettet fortfarande kunde erbjuda skolor att boka visningar, besökte 42 grupper museet. De mest bokade programmen har varit *Entreprenörskap* och *Pengar och samhällsutveckling*. Fram till stängningen den 20 augusti besökte ytterligare 43 skolgrupper museet men på egen hand. En jämförelse av utfallet med föregående år är svår då flertalet utställningar varit stängda under större delen av året. Skolor verkar dock ha upptäckt mobilapplikationen Pengalabbet, som producerades med hjälp av Finansinspektionen. Av totalt 5 372 nedladdningar under 2017 har 1 820 varit från utbildningsinstitutioner.

Under vårterminen hade Historiska museet begränsade möjligheter att ta emot skolgrupper då en ombyggnad pågick av matsäcksrum med skolgarderob. Skolgrupper från åk 0–6 är beroende av att kunna äta medhavd lunch och att en lokal för det inte kunde erbjudas avspglas i antalet grupper under byggperioden. Andelen bokade grupper från åk 7–9 och gymnasiet har däremot ökat med åtta procent under 2017. Teman som källkritik och historiebruk, industrialisering och samhällsomvandling samt skraddarsydda visningar är efterfrågade. Även antalet klasser som besökt museet på egen hand har ökat med nästan 20 procent, bland annat på grund av att Historiska museet erbjudit generösare öppettider på förmiddagarna.

Historiska museet utformar kontinuerligt skraddarsydda visningar tillsammans med lärare. På Historiska museet, såväl som på Kungl. Myntkabinettet och på Tumba bruksmuseum, får läraren alltid möjlighet att utvärdera skolbesöket. Under 2017 har 355 lärare utnyttjat möjligheten. Den feedback som lämnas omhändertas i utvecklingen av framtida visningar och bidrar till en bibehållen hög kvalitet. Resultatet visar en mycket hög nöjdhetgrad bland lärarna. Antalet visningar på Historiska museet med *Skapande skola* ligger fortsatt på samma höga nivå som 2016, då antalet kraftigt ökade. Andelen ligger dock stadigt på runt tio procent av det totala antalet skolgrupper och omfattar alla årskurser mellan 1 och 9. Tendensen är att lärare väljer att boka visningar ur basutbudet och att dessa bekostas av skapande skola-medel.

Programmet *Gränslöst – en personlig upptäcktsfärd i Sveriges historia* på Historiska museet har blivit allt mer etablerat. Under året har det kostnadsfritt genomförts för 35 grupper, varav för 30 SFI-grupper, fyra SPRINT-gymnasium och en

På Historiska museets jullovsaktivitet fick deltagarna vara med och skapa ett spännande historiskt äventyr.

vanlig gymnasieklass. Vid museibesöken diskuteras Sveriges historia som en del av ett gränslöst globalt kulturarv som tillhör alla människor. Utgångspunkten har varit historiska exempel i utställningarna och samtal om historia och identitet. I programmet ingår visning, samtal och studier av föremål från samlingarna.

Sedan några år tillbaka genomförs mässan *Skola + Museum = Sant*, ett samarbete mellan 49 museer och kulturinstitutioner. Genom årets mäsса nådde Statens historiska museer cirka 500 lärare. Flera lärarlager har börjat förlägga sin ämneslärartid på Historiska museet för att tillsammans med en museipedagog få nya ingångar till sin historieundervisning. Ett resultat av detta är att de även bokat in sina klasser på museets visningar/program. Museet genomför också regelbundet visningen *Museet som pedagogisk resurs* för blivande lärare. Visningen är kostnadsfri och ger en fördjupning av ämneskunskaper i historia, men ska framför allt inspirera lärarstudenter att använda sig av museer i sin framtida undervisning. Under 2017 har 18 grupper från Stockholms universitet och Södertörns högskola deltagit.

Historiska museet deltar i *Det gemensamma rummet* – ett forsknings- och utvecklingsprojekt som drivs av Karlstads universitet, Globala gymnasiet, Svenska Migrationscentret i Karlstad och museet. Syftet är att undersöka hur föremål i museer kan användas i historieundervisning med interkulturella perspektiv för mellanstadiet, högstadiet och språkintröduktionsprogrammet i gymnasiet. Forskningsprojektet, som finansieras av Riksantikvarieämbetet, utvecklar i samverkan med lärare teori- och kunskapsgrund, samt ramverk för en digital lärresurs.

Tumba bruksmuseum har genomfört aktiviteter och erbjudanden för skolgrupper och lärargrupper. I samarbete med NTA, *Naturvetenskap och Teknik för alla*, erbjuder museet kurser för lärare i papperstillverkning. I samarbete med Crane AB tog Tumba bruksmuseum för femte året i rad emot studenter som läser kursen *Materialens kemi och egenskaper* på Kungliga tekniska högskolan för föreläsningar och egen tillverkning.

Under 2017 har Tumba bruksmuseum, i samarbete med Botkyrka kommun, fortsatt skapande skola-projektet kring barnens liv på bruket år 1850. Tumba bruksmuseum har två olika samverkansavtal som berör

skolverksamheten. I utbyte mot att Botkyrka kommun bidrar till driften, erhåller kommunens skolor fria visningar. I ett avtal med Riksbanken, ersätter banken skolornas kostnader när de deltar i skolprogrammet *Riksbanken och sedlarna*, som förmedlar Riksbankens historia, uppdrag och verksamhet. Ett nytt avtal med Riksbanken tecknades 2017 och ett nytt skolprogram erbjöds först under hösten, vilket tydligt reflekteras i antalet skolbesök som minskade med 39 procent.

Tabell 33. Kostnader och intäkter för prestationen Verksamhet riktad till barn och unga

Verksamhet riktad till barn och unga (tkr)	2017	2016	2015
Kostnader	-17 368	-20 373	-20 281
Intäkter av anslag	13 665	16 662	14 967
Övriga intäkter	3 703	3 444	5 314

2.5.4 Besök

Inriktningen för verksamheten inom området *Besök* har varit att möta publiken med ett öppet och inkluderande förhållningssätt samt att på bästa sätt omhänderta och genomföra fri entré-reformen, med utgångspunkt i att alla besökare ska känna sig välkomna.

Tabell 34. Totalt antal besökare

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	176 045	279 470	154 044
Kungl. Myntkabinettet	46 716	74 552*	47 392**
Tumba bruksmuseum	17 732	20 856*	15 246
Totalt	240 493	374 878	216 682

*Utfallet reviderat för 2016, se Tilläggsuppgifter och noter.

**2015 ingick inte eventdeltagare, varför utfallet mellan 2015 och de två nästkommande åren inte är jämförbara.

Tabell 35. Antal besök av personer som är under 19 år

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	54 926*	66 205	48 561
Kungl. Myntkabinettet	5 236	10 457	8 944
Tumba bruksmuseum	5 234	7 824	4 375
Totalt	65 396	84 486	61 880

*Utfallet 2017 är inte jämförbart med 2016 då mätmetoden förändrats på inrådan av Myndigheten från kulturanalys.

På Kungl. Myntkabinettet har antalet besök minskat kraftigt. Utfallet är naturligt då museet förbereder en kommande flytt och varken utställningar eller

program har erbjudits under hela 2017. Resultatet är därmed inte heller möjligt att analysera i jämförelse med föregående år. Intresset för den publika verksamheten har trots det inte avtagit under året utan tvärtom – under den förhållandevis korta period som museet har varit öppet, har antalet besökare varit stort.

På Tumba Bruksmuseum har antalet besök 2017 minskat med 15 procent jämfört med resultatet 2016. Det är framför allt antalet besök av barn under 19 år som har minskat markant. En stor del av minskningen utgörs av färre skolelever i bokade grupper. Samarbetet med Riksbanken som innebär fria visningar för skolorna startade inte förrän under hösten, vilket förde med sig att antalet visningar på våren minskade. Olika samarbeten som gör att skolorna inte behöver stå för kostnaderna för besöket, bidrar starkt till att verksamheten är välbesökt och uppskattad. Någon effekt av fri entré-reformen kan inte dras då Tumba bruksmuseum alltid har haft fri entré.

På Historiska museet har antalet besök minskat med 37 procent jämfört med rekordåret 2016 då fri entré infördes. En minskning av antalet besökare andra året med fri entré var inte oväntad, och visar sannolikt på en stabilisering av besökstalen på längre sikt. Antalet besök ligger dock fortfarande 14 procent högre än 2015. För att säkerställa statistiken som man får genom den matta vid entrén, som registrerar antalet personer som passerar, genomfördes 2016 kontrollmätningar. Utifrån resultatet av dessa är bedömningen att mattan kan registrera upp till cirka 6 procent fel, det vill säga cirka 10 500 besökare för många under 2017.

Fri entré medför svårighet att mäta antalet besök av barn under 19 år som inte kommer med skolan. Genom en mätmetod, som förespråkats av Myndigheten för kulturanalys för Historiska museet under 2017, har museet vid 40 tillfällen manuellt räknat besökare under 30 minuter, vilket har genererat utfallet av besökare under 19 år. Därmed är inte utfallet mellan 2017 och 2016 jämförbart.

Trots den plötsliga ökningen av besök när fri entré infördes, med trängsel och slitage som bieffekt, var nöjdheten fortsatt god. Men några grupper – som familjer – upplevde minskad komfort i lokalerna. Därför har museet under 2017 framför allt satsat på att förbättra besöken för just familjer och svenskspråkiga besökare. Arbetet har utgått från resultatet i *Visitor 360*, den systematiska besöksundersökning

som Historiska museet genomfört under fyra år, och där museiupplevelsen redovisas. Verktöget mäter, förutom traditionella parametrar som nöjdhet, besöksbeteende och demografi, även aspekter som visar vad som styr och motiverar besökare i deras val av kulturella aktiviteter.

Tabell 36. Resultat från Visitor 360-undersökningen på Historiska museet

Andel (%) av besökarna	2017	2016	2015
Familjer	17	17	25
Förstagångsbesökare	77	77	73
Boende i annat land	68	61	59
Besök på grund av fri entré	33	35	-
Kom till museet för att titta runt i allmänhet	80	80	85
Såg en specifik utställning	97	95	98
Nöjda med sitt besök	98	99	98
Angav att besöket var utmärkt	46	41	43
Positiva till att rekommendera ett besök	96	96	95

Resultaten visar att andelen familjer och andelen förstagångsbesökare ligger på samma nivå som föregående år. Andelen utländska turister har ökat med 7 procentenheter medan andelen svenska turister har minskat. Positivt är att återbesöken har ökat från 7 procent till 15 procent under sommarperioden.

Andelen besökare som är nöjda med sitt besök ligger fortsatt mycket högt. Andelen av dem som tyckte att besöket var utmärkt har glädjande ökat med fem procentenheter. De mest populära utställningarna att besöka var Vikingar, som 88 procent av respondenterna har sett, därnäst kommer Guldrummet och Sveriges historia som 38 respektive 36 procent valde att besöka.

96 procent av besökarna är positiva till att rekommendera ett besök. Av dem angav 58 procent att de absolut kommer göra det, 28 procent att de sannolikt kommer göra det och 10 procent att de möjligen kommer göra det. De svenskspråkiga besökarna har ökat sin benägenhet att rekommendera besöket från 53 procent 2016 till 65 procent 2017. Detta är glädjande då museet under året aktivt har arbetat med att höja den kvalitativa upplevelsen för besökarna.

Undersökningen delar upp besökarna i åtta olika så kallade kultursegment som kartlägger deras kulturvanor. Kultursegmenten grupperar besökare utifrån vilka huvudsakliga skäl de har för ett museibesök: gemenskap, äventyr, självförverkligande, fördjupning, avkoppling, underhållning, bekräftelse eller tradition. Under 2017 har grupperna som drivs av självförverkligande samt gemenskap ökat. Under 2016 utjämnades fördelningen något mellan kultursegmenten, men 2017 utgör segmentet gemenskap åter den avsevärt största gruppen och består av 27 procent av besökarna.

Besöksundersökningar på Kungl. Myntkabinettet genomfördes med enkäter och frågeformulär som sammanställs i det digitala verktöget *Marketcheck*. Besökarunderlaget har bedömts vara för litet för att använda samma verktyg som Historiska museet använder.

Tabell 37. Besöksstatistik webbplatser – antal besök

Institution	2017	2016	2015
Statens historiska museer	28 446	21 882	26 614
Historiska museet	609 475	569 706	694 997
Kungl. Myntkabinettet	167 133	149 188	142 973
Tumba bruksmuseum	iu	iu	iu

Tabell 38. Besöksstatistik – antal besökta sidor

Institution	2017	2016	2015
Statens historiska museer	55 683	51 000	73 859
Historiska museet	1 731 293	1 812 744	2 334 474
Kungl. Myntkabinettet	329 991	320 754	343 941
Tumba bruksmuseum	iu	iu	iu

Under 2017 har fokus för myndighetens webbplats *shmm.se* legat på att förbereda samgåendet mellan Statens historiska museer och myndigheten Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet. Målet är att ge grundläggande, myndighetsövergripande information och att i övrigt styra besökare till respektive museums webbplats och till Arkeologernas. Trafiken till webbplatsen har ökat såväl gällande antal besök som sidvisningar.

En större utveckling av Arkeologernas webbplats *arkeologerna.com* genomfördes under 2017. Översynen har inneburit ett uppdaterat innehåll, ny design och en förbättrad funktionalitet. Webbplatsen utgör

nu en sammanhållen kommunikationsplats för Arkeologernas många uppdrag med integrerade bloggar, filmer och inlägg samt koppling till aktuella publikationer och tjänster.

Kungl. Myntkabinettets webbplats *myntkabinettet.se* är fortsatt i behov av förnyelse, men en översyn planeras i samband med museets profilering inför öppnandet i de nya lokalerna.

Webbplatsen *historiska.se* har under 2017 fått en del tillägg. Bland annat har avsnittet om museets utställningar kompletterats med mer utförliga engelska beskrivningar. Webbplatsen, som lanserades 2015 och som väntat tappade en betydande del av trafiken det året, hämtade delvis upp antalet besök redan under andra halvan av 2016. Trafiken har därefter fortsatt att öka. Webbplatsen har under året kommit att spela en än viktigare roll i samspelet med övriga digitala kanaler, som Facebook, Instagram och Twitter. I takt med att dessa växer i betydelse har webbplatsens funktion att förmedla kunskap och fördjupat innehåll blivit tydlig. Trafiken till webbplatsens kunskapsdel, *Upptäck historien*, har till exempel ökat med nästan 47 procent, cirka 91 000 sidvisningar sedan 2016. Detta kan tolkas som att en större del av trafiken än tidigare är riktad mot Historiska museets kärnverksamhet.

De sociala kanalerna samverkar med det övergripande kommunikationsarbetet. Där Historiska museet traditionellt har svårt att skapa en dialog med potentiella besökare, täcker de sociala kanalerna upp och erbjuder en plattform för museets publik, som blir allt större. Det gäller även för dem som inte har möjlighet att besöka utställningarna på plats utan enbart möter museet på internet. En riktad kampanj med annonser och korta filmer har producerats som ett led i att på lång sikt bygga Historiska museets varumärke som historieberättare. Syftet är att skapa intresse genom att kommunicera spännande berättelser kring utvalda föremål i museets basutställningar på Historiska museets webb, YouTube-kanal och i sociala medier.

Under 2017 kontaktade Historiska museet tidningen Metro för att engagera dem i museets pedagogiska arbete med källkritik. Idén var att få till stånd ett samarbete med tidningens koncept Viralgranskaren – vars publicistiska grundtanke är att slå hål på fejkade nyheter som får snabb spridning i sociala medier. Konceptet var att utveckla en programserie på tema *Historiska missförstånd* vars motor skulle vara Historiska

museets samlingar och programverksamhet. En tydlig markering mot ett allt mer svårnavigerat internetklimat där felaktigheter ofta tar stor plats i flödet. I slutet av mars publicerades den första av fyra filmer med en av museets pedagoger som programledare. Det första missförståndet att benas upp var den om vikingarnas hornprydda hjälmar. Genomslaget som följde samarbetet blev stort. Resultatet av publiceringarna blev (per film) över 50 000 visningar, mer än 140 delningar och mellan 600–900 gillamarkeringar.

Tabell 39. Antal gillare på Facebook

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	15 287	11 292	7 664
Kungl. Myntkabinettet	1 856	1 727	1 415
Tumba bruksmuseum	444	362	235

Tabell 40. Antal följare på Twitter

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	5 370	4 736	3 806
Kungl. Myntkabinettet	1 079	964	728

Tabell 41. Antal följare på Instagram

Institution	2017	2016	2015
Historiska museet	6 092	3 395	1 118

Förutsättningarna för att arbeta med de sociala kanaler som Historiska museet använder har förändrats på grund av plattformarnas algoritmer. De inlägg som skapas av företag och organisationer får därmed inte lika stor spridning som tidigare. Det innebär att Historiska museet sällan når hela sin publik om inte inlägg omvandlas till annonser. Det har påverkat till exempel programverksamheten, där alla inlägg som är kopplade till händelser på museet omvandlas till annonser för att få effekt. Tanken är att nå en ny publik utanför den som följer museet sedan tidigare.

En direkt konsekvens av att inläggen regelbundet når utanför den ursprungliga publiken, är samtidigt att museet nås av fler kommentarer, frågor och åsikter. Det ställer högre krav på dialog och en aktiv moderator som kan motverka nedsättande kommentarer som förekommer i anslutning till publiceringarna.

2.5.5 Ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

Arbetet med att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning, men även för alla användare och besökare är en integrerad del av myndighetens löpande arbete.

I myndighetens strategiska förändringsplan finns mål och strategier som främjar arbetet med ökad tillgänglighet för alla. Myndighetens mål är att vara öppen och inkluderande i kommunikation och värde- skap samt att myndighetens alla verksamheter ska till- handahålla användar- och besökarvänlig information.

Som del i denna målbild deltar Arkeologerna i det treåriga externfinansierade FoU-projektet *FuTArk – Funktionsvariation, Tillgänglighet, Uppdragsar- keologi*, som har målet att bredda uppdragsarkeolo- gens publika arbetssätt, innehåll och relevans utifrån ett mångfaldsperspektiv med fokus på tillgänglighet och funktionsvariation. Utgångspunkten i projektet är att alla ska kunna känna sig delaktiga i och ta del av uppdragsarkeologin. Samarbetsparter är Norrköpings Stadsmuseum och Stiftelsen Kulturmiljövård.

Arkeologernas nya webbplats är tillgänglig och inkluderande, med möjlighet till uppläsning av mate- rial med mera.

Inom museiverksamheten är pedagogerna utbildade i lärande för grupper med behov av särskilt stöd samt att stödja och bemöta elever med särskilda behov. Visningar, program och workshops anpassas också kontinuerligt för olika lärostilar.

Museerna arbetar även långsiktigt med att för- bättra den fysiska tillgängligheten till de publika loka- lerna. Under året har till exempel ett podium i 1600- tals delen av utställningen *Sveriges historia* tagits bort för att skapa mer utrymme. En ny inredning under- lättar tillgängligheten till en central monter i rummet. Likaså pågår en kontinuerlig översyn av belysningen. Bland annat har på Historiska museet ljussättningen utökats i entréhall och butik samt i Barockhallen. Detta ger bättre tillgänglighet till texter och föremål och fler möjligheter när Barockhallen används för event och konferens. Renoveringen av Hörsalen på Historiska museet har slutförts och de tidigare igen- satta fönstren har åter öppnats upp. Likaså har en ny lift till scenen installerats, vilket innebär att rummet är lika tillgängligt för föredragshållare och presenta- törer som för åhörare. Även ett mindre konferensrum har renoverats och ny inredning ökar möjligheterna till uthyrning och flexibel användning.

Efterfrågan på audioguider är mycket stor, speciellt under högsäsong. Under 2017 har Historiska museet för att möta efterfrågan lånat in Kungl. Myntkabinets audioguider. Historiska museet har också under hösten bytt ut sina tidigare audioguider då dessa inte fungerade tillfredsställande och står därmed bättre rustade för 2018. Tillsammans med en applikation för smarta telefoner innebär det att en stor del av utställ- ningarna är tillgängliga på upp till åtta språk.

2.5.6 Redovisning av kvalitativa aspekter på den publika verksamhetens resultat

Statens historiska museer har använt processerna utställningsverksamhet, programverksamhet, verk- samhet riktad till barn och unga samt besökare inom den publika verksamheten för att redovisa resultatets kvalitativa aspekter:

Statens historiska museer bedömer uppgiften att hålla ett representativt urval av samlingarna tillgängliga för allmänheten genomförs med god kvalitet via ett stort antal insatser som når många

Statens historiska museer har under året tillgänglig- gjort samlingarna genom utställningar vid myndighet- ens museer, lånat ut föremål till andra museer i landet och utomlands, publicerat information om samling- arna via myndighetens webbplatser och andra digitala plattformar.

Myndigheten har regelbundet tagit emot besök i samlingarna, svarat på förfrågningar från forskare och allmänhet, publicerat och presenterat informa- tion om samlingarna i vetenskapliga tidskrifter och i olika mediaproduktioner.

Samlingarna har också tillgängliggjorts då med- arbetare från myndigheten har deltagit vid externa konferenser, turnerat utställningar, genomfört pro- gramverksamhet och workshops.

Statens historiska museer bedömer att bredden av informationsvägar och det representativa urvalet av information visar att myndigheten tillgängliggör samlingarna med god kvalitet.

Att utställningsytan är tillfredsställande utifrån de krav som ställs inom ramen för det systematiska verksamhetsskyddet (se avsnitt 2.3.2)

Verksamhetsskyddet är en avgörande stödprocess för den publika verksamheten. Statens historiska museer bedömer att god kvalitet visas genom att mer än 75 procent av utställningsytan uppnår de krav verk- samhetsskyddet ställer.

"Historia. Baserad på verkliga händelser" – kampanj under december för att förstärka Historiska museets varumärke som historieberättare.

Av Statens historiska museers utställningsyta är drygt 72 procent tillfredsställande och 22 procent acceptabel utifrån kraven för verksamhetsskyddet avseende brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet. Därmed bedöms att verksamheten bedrivs med god kvalitet.

Andel nöjda besökare utifrån resultat från *Visitor 360* och andra publikundersökningar (enkäter, Marketcheck)

Hur nöjd publiken är efter sitt besök och deras vilja att rekommendera ett besök vid Statens historiska museer visar om den publika verksamheten har god kvalitet. Myndigheten bedömer att god kvalitet visas genom att mer än 85 procent nöjda besökare samt fler än 85 procent av besökarna är villiga att rekommendera ett besök.

2017 års publikundersökning genom *Visitor 360* visar att 98 procent av besökarna på Historiska museet är nöjda med sitt besök, varav åtta procent av dessa ansåg att besöket var okej. Undersökningen visar även att 96 procent av besökarna är positiva till att rekommendera andra att göra ett besök på Historiska museet. Av dessa angav tio procent att de möjligen kommer att göra det. Med ledning av förra

årets publikundersökning har kvaliteten i familjeprogrammen under helger och skollov prioriterats under 2017. Antalet aktiviteter minskades något till förmån för fördjupning, men det totala antalet deltagare i familjeprogrammen har ändå ökat.

Eftersom programverksamheten för vuxna på Historiska museet har ambitionen att berätta nya och okända berättelser om historia undersöks huruvida publiken tycker att den har fått oväntad kunskap genom programmen. 92 procent av besökarna uppger att det stämmer eller stämmer mycket väl att de fått oväntad kunskap. Programmens påverkan på publikens drivkraft att själva fördjupa sig i det ämne de fått kunskap om under en programpunkt undersöks också.

96 procent uppger att det stämmer eller stämmer mycket väl att programmet inspirerat dem till att vilja veta mer.

Kungl. Myntkabinettets besöksundersökningar har gjorts och sammanställts med hjälp av det digitala verktyget Marketcheck. Respondenter har varit besökare till utställningar, programaktiviteter, visningar, föreläsningar med flera. Även om museet under 2017 har haft förhållandevis få utställningar öppna, uppger 94 procent av besökarna att de är nöjda med besöket samt att 84 procent av de tillfrågade kommer att

rekommendera verksamheten till andra. Beträffande föreläsningsserien uppgav 94 procent av de svarande att de absolut eller antagligen skulle rekommendera aktiviteten till andra.

Resultatet av publikundersökningarna visar att Statens historiska museers besökare är mycket nöjda med besöken vid myndighetens museer och att besökarna i stor utsträckning vill rekommendera ett besök. Det visar även att Statens historiska museers publika verksamheter har en god kvalitet.

Andel lärare som utifrån utvärderingar visar att de är villiga att rekommendera Statens historiska museers verksamhet till en kollega

Undersökningen ger ett tydligt mått på nöjdheten med skolverksamheten vid Statens historiska museer. Myndigheten bedömer att god kvalitet visas genom att fler än 85 procent av lärarna är villiga att rekommendera Statens historiska museer till en kollega.

Under året har 355 utvärderingar av pedagogiska program för skola besvarats av lärare. På Historiska museet uppgav 94 procent av de 101 lärarna som besvarat utvärderingen att aktiviteten väl levde upp till deras förväntningar, 98 procent angav att de absolut eller förmodligen skulle rekommendera samma aktivitet eller visning till en lärarkollega. Av de 23 lärare som deltagit i Kungl. Myntkabinettets pedagogiska verksamhet och som svarat på frågor kring upplevelsen, angav 91 procent att de är nöjda med visningen. Lika många av lärarna uppger att de kommer att rekommendera aktiviteten till sina kolleger. På Tumba bruksmuseum har 231 lärare svarat på frågorna kring upplevelsen av besöket. 91 procent svarar att de absolut vill rekommendera aktiviteten för andra samt 99 procent av lärarna upplever att det pedagogiska programmet levde väl upp till förväntningarna.

Resultaten visar att skolverksamheten vid myndighetens museer har en god kvalitet.

2.5.7 Sammantagen resultatbedömning

Statens historiska museer har fortsatt att arbeta brett med att tillgängliggöra myndighetens samlingar och har erbjudit ett omfattande och varierat publikt utbud. Utöver verksamheten i Sverige har de båda vandringsutställningarna *We Call them Vikings* fortsatt att möta en internationell publik som överträffar det antal som besöker museerna i Stockholm.

Under 2017 har det sammanlagda antalet besök på myndighetens museer minskat med 36 procent i jämförelse med föregående år. Minskningen kan delvis förklaras med ombyggnationer av publika utrymmen på Historiska museet, ett minskat antal skolbesök på Tumba Bruksmuseum och att Kungl. Myntkabinettet endast har haft öppet under en begränsad del av året. Trots den kraftiga minskningen 2017 är besöksantalet fortfarande 11 procent högre än det för 2015.

Programverksamheten har genomförts i samarbeten med många olika aktörer, för flera olika målgrupper och på teman som, enligt besökarundersökningarna och responsen, engagerat dem som har deltagit. Besöksundersökningarna visar att en övervägande majoritet är mycket nöjda och att besökarna har en genomgående hög vilja att rekommendera Statens historiska museer för andra.

En av huvudmålgrupperna för den publika verksamheten, är barn och unga och inte minst skolan. Innehållet i skolprogrammen utvecklas kontinuerligt genom samarbeten med lärare, institutioner och FoU-projekt. Även inom detta verksamhetsområde visar utvärderingar som lärarna svarat på en hög grad av nöjdhet samt en vilja att rekommendera verksamheten för kollegor. Möjligheten att ta emot lika många skolgrupper, eller fler än under 2016, har inte funnits under året. Ombyggnationerna på Historiska museet samt stängningen av Kungl. Myntkabinettet är avgörande här precis som för besöksiffrorna i stort.

I den digitala kommunikationen märks ett stort genomsåg. Antalet följare på myndighetens webbplatser och i sociala medier ökar stadigt. De sociala medierna har också lett till dialog med intresserade följare samt skapat engagemang från personer runt om i landet, för myndighetens ämnesområden.

Det systematiska tillgänglighetsarbetet i utställningar och publika lokaler samt på myndighetens webbplatser fortgår. Bedömningen är att arbetet utvecklas väl och bidrar positivt till myndighetens hela verksamhet.

Sammantaget bedömer Statens historiska museer att de insatser som gjorts inom prestationen *Kommunikation och Publik* är mycket goda trots en nedgång i antalet besök 2017. Publikundersökningar som genomförts under året visar att Statens Historiska museer har en nöjd och engagerad publik som gärna rekommenderar verksamheten till andra.

Barockhallens predikstol förbereds för nedmontering.

2.6 Statens historiska museer som arbetsplats

Statens historiska museer är en arbetsplats där mångfald är viktigt. Det gäller för sammansättningen av medarbetare, för arbetet med att förbättra förutsättningarna för samlingarnas bevarande, för ökad tillgänglighet till dessa och för ökad kunskap inom hela myndighetens verksamhetsområde. Utöver det är en väl avvägd personalrörlighet samt ett systematiskt arbetsmiljöarbete utgångspunkter för verksamheternas resultat.

En strategisk kompetensförsörjning är ett viktigt verktyg i arbetet med att främja och uppnå myndighetens vision och mission så som den är formulerad i den strategiska förändringsplan *Historia inspirerar till förändring*. Planen anger att ett av delmålen för verksamheten är att alla medarbetare ska dela en känsla av stolthet samt att rätt kompetens ska finnas på varje funktion. Myndighetens spelregler anger vad som ska känneteckna vår arbetsmiljö och vårt förhållningssätt till varandra.

Möjligheterna för myndigheten att attrahera ny kompetens upplevs som god. Bedömningen är att även expertkompetens kan säkerställas när behov uppstår. Till de rekryteringar som har genomförts under året har myndigheten haft ett stort antal sökande. Rekryteringarna bygger på tydliga kravprofiler utifrån verksamhetens behov. I samband med vakanser och pensionsavgångar görs en bedömning om det finns behov av att delvis förändra inriktningen på kompetenser för att uppnå verksamhetens mål. Genom planering och flexibilitet tillvaratas kompetens hos befintlig personal för att fylla bemanningsbehov vid exempelvis föräldra- och tjänstledighet. För att tillgodose verksamhetsmålen och möta verksamhetens behov vid tillfälliga arbetstoppar anlitas personal med tidsbegränsade anställningar, säsongsanställning och vikarier samt konsulter i viss mån. Sammantaget bedöms de vidtagna åtgärderna ha säkerställt att det inom myndigheten finns kompetens att nå verksamhetens mål på ett ändamålsenligt sätt.

Under 2017 har myndigheten arbetat med flera parallella processer som berör myndighetens medarbetare. Det är bland annat förberedelserna inför samgåendet med Livrustkammaren och Skoklosters

slott med Stiftelsen Hallwylska museet, renoveringen av tjänstelokalerna i kvarteret Krubban och evakueringen av medarbetare som har sitt tjänsteställe i dessa lokaler, samt den kommande flytten av Kungl. Myntkabinettet. I arbetet med dessa stora förändringar har myndigheten inom arbetsmiljökommittén kontinuerligt genomfört riskanalyser.

Med anledning av samgåendet med Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet har tre särskilda personalmöten med myndigheternas medarbetare genomförts under året. Av praktiska och ekonomiska skäl deltog inte medarbetare inom Arkeologerna, men de har kunnat ta del av informationen via videoinspelningar. Mötena har framför allt haft fokus på den nya organisationsstruktur som under årets beslutats samt på frågor kopplade till verksamhetsstöd. Inom ramen för samgåendets organisationsprojekt har också workshops hållits i syfte att inhämta medarbetarnas förslag och tankar till arbetet. Möten mellan myndigheternas olika avdelningar (utom Arkeologerna) har också ordnats med syftet att lära känna varandras verksamheter och kommande kollegor.

Under hösten 2017 genomfördes en medarbetarundersökning för hela myndigheten. Nytt från tidigare år var ett antal frågor kring organisatorisk och social arbetsmiljö. Det totala resultatet visade på ett medarbetarindex på 63, som mot bakgrund av pågående förändringsarbeten får ses som ett bra resultat även om det sänkts med fem enheter sedan förra mätningen. Resultatet visade bland annat att samarbetet inom myndigheten fungerar väl, medarbetarna känner engagemang och upplever att arbetet är stimulerande och meningsfullt. Prioriterade utvecklingsområden som identifierades är att arbeta med den framtida inriktningen för den nya myndigheten, tydliggöra ansvarsområden samt att arbeta vidare med myndighetens spelregler. Det framgår även att arbetsbelastningen har varit hög på grund av de omfattande förändringar som genomförts under året och att tid för återhämtning saknats.

Resultatet av undersökningen ligger till grund för det fortsatta arbetet med att förbättra och förändra där behov finns, både på avdelnings- och enhetsnivå samt på myndighetsnivå. En motsvarande medarbetarundersökning har genomförts på Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet, med syfte att ha samma utgångspunkt inför sammanslagningen av myndigheterna.

Föreståndaren för medeltidsavdelningen, Carl R af Ugglas, var den förste att besitta detta möblemang 1933. I slutet av året tömdes rummet för renovering.

2.6.1 Kompetensutveckling

Under 2017 har arbetet fortsatt med att långsiktigt säkra god kompetensförsörjning. Myndigheten bedriver ett kontinuerligt arbete med att stärka den samlade kompetensen, dels vid nyrekryteringar, dels genom gemensam och individuell kompetensutveckling.

Medarbetarsamtal genomförs av alla chefer under året. I samtalen tydliggörs mål och behov av kompetensutvecklingsinsatser för kommande år. Utifrån medarbetarsamtalen planeras sedan kompetensutveckling för såväl individer som grupper inom avdelningarna och i myndigheten som helhet. Därutöver pågår en kontinuerlig dialog i ledningsgruppen om löpande personella förändringar och kompetensbehov.

Särskild kompetensutveckling i form av utbildningar har under 2017 genomförts inom flera områden till exempel riktade arbetsmiljöutbildningar samt en arbetsmiljöutbildning för arbetsledare och skyddsombud i hela myndigheten. Det har genomförts en säljutbildning för personal i museibutiken, projektledarutbildning för pedagoger och kommunikatörer, LOU-utbildningar för upphandlare samt utbildning i

ett nytt diariesystem för registratorer samt ergonomiutbildningar. För att vidmakthålla kompetens inom det digitala området har personal på myndigheten genomgått olika IT-utbildningar och även interna ekonomiutbildningar har genomförts under året. För ledningsgruppen har en utbildning i förändringsledning genomförts.

Den myndighetsövergripande kompetenssatsningen med så kallade *miniuniversitet* har också fortsatt under året. Fyra gånger per år förlängs ett personalmöte och medarbetare ges möjlighet till en kompetensförstärkning inom ett visst område eller i frågor som främjar myndighetens utveckling. Under 2017 behandlade miniuniversitetet aktuella forskningsprojekt, kunskapsförhöjning med anledning en kommande utställning, pågående arkeologiska uppdrag och resultatet av medarbetarenkäten. Dessa möten filmas och publiceras på myndighetens intranät, vilket gör dem tillgängliga för samtliga medarbetare, även de som arbetar i andra delar av landet.

Statens historiska museer uppmuntrar därtill medarbetarna att delta i såväl interna som externa nätverk

samt att delta i konferenser i kompetensutvecklande syfte. Exempel på externa nätverk som medarbetare från myndigheten deltagit i under året är nätverk för registratorer, arkivarier, upphandling, utställare, pedagoger, samt olika forskningsnätverk. Inom Arkeologerna finns även interna nätverk som representerar olika teman eller tidsperioder.

2.6.2 Personalsammansättning

En jämn åldersfördelning är viktig av flera skäl, dels ger det en mångfald av olika erfarenheter, kontakter och kompetenser, dels blir organisationen mindre sårbar när det gäller kompetensförluster i samband med pensionsavgångar.

Inom Statens historiska museer var könsfördelningen vid utgången av 2017 60 procent kvinnor och 40 procent män. Myndigheten strävar efter att uppnå en jämnare könsfördelning och beaktar denna aspekt i samband med rekryteringar. Den styrande principen är dock att den mest kvalificerade kandidaten rekryteras.

Personalomsättningen under 2017 var 14 procent, vilket är en ökning med 2 procent jämfört med 2016. I samband med de stora förändringarna inom myndigheten är en högre personalomsättning att förvänta.

Medelåldern för tillsvidareanställda var vid 2017 års slut 48 år, vilket är oförändrat från 2016. Antalet årsarbetskrafter har minskat från 205 under 2016 till 200 under 2017. Minskningen beror delvis på att myndigheten tillfälligt har anlitat konsulter på ett antal vakanta tjänster inom stödverksamheten. Medelantalet anställda under 2017 var 239 personer, att jämföra med 240 personer 2016.

2.6.3 Arbetsmiljö och hälsa

Statens historiska museer arbetar kontinuerligt för att minska och förebygga ohälsa på arbetsplatsen. Under året har riktade arbetsmiljöutbildningar samt en arbetsmiljöutbildning för arbetsledare och skyddsombud i hela myndigheten genomförts. I arbetsmiljökommittén har ämnen som rutiner för det systematiska arbetsmiljöarbetet diskuterats samt riskanalyser genomförts med anledning av den kommande flytten av Kungl. Myntkabinettet, samgåendet med myndigheten Livrustkammaren och Skoklosters slott med Hallwylska museet och inför andra verksamhetsförändringar. Arbetsmiljökommittén genomförde

även skyddsronder vid myndighetens samtliga arbetsplatser.

Statens historiska museers huvudsakliga hälsofrämjande insatser under 2017 var friskvårdstimme och/eller subventionerade valfria friskvårdsaktiviteter. Fruktkorgar levereras sedan ett flertal år tillbaka en gång per vecka till myndighetens olika arbetsställen.

Den totala sjukfrånvaron uppgick år 2017 till 3,1 procent av tillgänglig arbetstid, vilket innebär en minskning från föregående år. Likaså har antalet individer med sjukrapportering minskat. Däremot har långtidssjukfrånvaron ökat i förhållande till total sjukfrånvaro.

Kvinnors sjukfrånvaro har minskat medan männens har ökat något. Antalet individer med sjukfrånvaro har minskat för både kvinnor och män. Ökningen av sjukfrånvaron av tillgänglig arbetstid ligger inom åldersgruppen 30–49 år men omfattar färre individer än under föregående år. Se vidare tabell 42.

Tabell 42. Nyckeltal avseende sjukfrånvaron

		2017	2016	2015
Nyckeltal 1	Total sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	3,10	3,51	2,88
	Antal anställda	210	210	258
	Antal individer med sjukrapportering	157	172	150
Nyckeltal 2	Långtidssjukfrånvaro (60 kalenderdagar) i förhållande till total sjukfrånvaro	32,72	26,52	33,65
	Antal anställda	210	210	150
	Antal individer med långtidssjukfrånvaro (redovisas inte om antalet understiger 10 personer)	—	—	—
Nyckeltal 3	Kvinnors sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	3,40	4,22	2,97
	Antal kvinnliga anställda	127	127	156
	Antal kvinnor med sjukfrånvaro	102	105	96
Nyckeltal 4	Mäns sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	2,63	2,43	2,74
	Antal manliga anställda	83	83	102
	Antal män med sjukfrånvaro	55	67	54
Nyckeltal 5	Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år eller yngre i procent av tillgänglig arbetstid	1,22	2,73	1,16
	Antal anställda i åldersgruppen 29 år eller yngre	7	7	18
	Antal individer i åldersgruppen 29 år eller yngre med sjukfrånvaro (redovisas inte om antalet understiger 10 personer)	—	—	10
Nyckeltal 6	Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30–49 år i procent av tillgänglig arbetstid	3,81	3,54	3,01
	Antal anställda i åldersgruppen 30–49 år	101	110	137
	Antal individer i åldersgruppen 30–49 år med sjukfrånvaro	81	100	46
Nyckeltal 7	Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i procent av tillgänglig arbetstid	2,53	3,54	2,84
	Antal anställda i åldersgruppen 50 år eller äldre	102	94	103
	Antal individer i åldersgruppen 50 år eller äldre med sjukfrånvaro	68	65	64

3. Finansiell redovisning

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställning över väsentliga uppgifter (tkr)

	2017	2016	2015	2014	2013
Låneram i Riksgäldskontoret					
– beviljad	30 000	30 000	35 000	19 000	15 000
– utnyttjad	17 098	16 569	20 410	15 351	12 779
Räntekonto hos Riksgäldskontoret					
– beviljad kontokredit	90 000	90 000	90 000	9 726	9 726
– maximalt utnyttjad kontokredit	49 160	61 559	53 842	568	1 475
– ränteintäkter	191	199	95	31	42
– räntekostnader	–	–	–	–	–
Avgiftsintäkter					
– budget, enligt regleringsbrev ¹	150 405	123 102	128 175	14 360	10 000
– utfall	142 678	156 663	155 303	15 198	15 347
Anslag					
– beviljad anslagskredit	3 141	2 985	2 751	2 743	2 558
– utnyttjad anslagskredit	–	108	–	–	–
– anslagssparande	1 857	–	800	2 308	2 371
Kapitalförändring					
Balanserad kapitalförändring tidigare år	-53 870	-53 669	-406	-616	-1 819
Årets kapitalförändring	-2 091	-201	-53 263	210	1 203
Summa	-55 961	-53 870	-53 669	-406	-616
Personal					
Antal årsarbetskrafter	200	205	220	78	76
Medelantal anställda	239	240	244	88	86
Driftskostnad per årsarbetskraft	1 267	1 285	1 127	1 419	1 360

När det gäller uppgifterna om medeltal anställda respektive antal årsarbetskrafter ingår inte timanställda 2016 och 2017 pga ändrade förutsättningar med det nya PA-systemet. 2015 ingick timanställda (motsvarande 33 respektive 21).

¹ Rättat belopp avseende ÅR 2016

Resultaträkning

Resultaträkning (tkr)

	Not	2017	2016
VERKSAMHETENS INTÄKTER			
Intäkter av anslag		102 658	100 368
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	142 678	156 663
Intäkter av bidrag	2	12 164	12 333
Finansiella intäkter	3	283	380
Summa		257 783	269 744
VERKSAMHETENS KOSTNADER			
Kostnader för personal	4	-134 350	-136 095
Kostnader för lokaler	5	-37 288	-39 898
Övriga driftskostnader	6	-81 734	-87 378
Finansiella kostnader	7	-140	-31
Avskrivningar		-6 361	-6 543
Summa		-259 873	-269 945
VERKSAMHETENS UTFALL		-2 091	-201
TRANSFERERINGAR			
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		–	–
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		–	–
Lämnade bidrag		–	–
Saldo		–	–
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	8	-2 091	-201

Balansräkning

Balansräkning (tkr)

	Not	2017-12-31	2016-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar	9		
Balanserade utgifter för utveckling		2 754	4 801
Rättigheter och andra immateriella tillgångar		1 662	1 001
		4 416	5 802
Materiella anläggningstillgångar	10		
Förbättringsutgifter annans fastighet		3 868	271
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		17 956	16 593
Pågående nyanläggningar		–	766
		21 824	17 630
Varulager m.m.			
Varulager och förråd		293	201
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		15 636	14 654
Fordringar hos andra myndigheter		8 122	11 517
Övriga kortfristiga fordringar	11	86	149
		23 844	26 320
Periodavgränsningsposter	12		
Förutbetalda kostnader		8 366	7 770
Upplupna bidragsintäkter		976	1 148
Övriga upplupna intäkter		25 868	25 069
		35 210	33 987
Avräkning med statsverket	13		
Avräkning med statsverket		-1 519	536
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		–	–
Kassa och bank		60	70
		60	70
SUMMA TILLGÅNGAR		84 130	84 546

Balansräkning (tkr)

	Not	2017-12-31	2016-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	14		
Statskapital		1 765	1 765
Donationskapital		3 020	3 020
Balanserad kapitalförändring		-53 871	-53 670
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	8	-2 091	-201
		-51 177	-49 086
Avsättningar			
Pensioner och liknande förpliktelser	15	1 114	759
Övriga avsättningar	16	3 113	2 950
		4 228	3 709
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	17	17 098	16 569
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	18	41 937	38 449
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		7 300	6 095
Leverantörsskulder		14 240	13 646
Övriga kortfristiga skulder	19	2 087	2 037
		82 663	76 796
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	20	8 142	9 291
Oförbrukade bidrag		6 416	4 955
Övriga förutbetalda intäkter		33 859	38 881
		48 416	53 127
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		84 130	84 546
Ansvarsförbindelser			
Statliga garantier för lån och krediter		Inga	Inga
Övriga ansvarsförbindelser		Inga	Inga

Anslagsredovisning

Anslagsredovisning (tkr)

UO 17:8:1 ap.1 – Statens historiska museer, förvaltningskostnader (ramanslag)

Ingående överförings- belopp	Årets tilldelning enl. regleringsbrev	Totalt disponibelt belopp	Utgifter ¹	Utgående överförings- belopp ²
-108	104 712	104 604	-102 747	1 857

¹ Av avräknade utgifter är 89 tkr hänförliga till årets minskning av semesterlöneskuld intjänad t.o.m. 2008, enligt undantagsregeln i anslagsförordningen § 16 (1996:1189).

² Beslut enligt regleringsbrev: Anslagsbehållning som får disponeras 3%; beviljad anslagskredit 3 141 tkr.

Finansiella villkor

Avgiftsbelagd verksamhet

Avgifter tas ut med stöd av instruktion (2014:1079) och bemyndigande i regleringsbrev.

Intäkterna disponeras av Statens historiska museer.

Verksamhet med full kostnadstäckning (tkr)

Verksamhet			Budget enligt regleringsbrev				Utfall			
	+/- t.o.m. 2015	+/- 2016 ¹	Int. 2017	Kost. 2017	+/- 2017	Ack. +/- utgående 2017	Int. 2017 ²	Kost. 2017	+/- 2017	Ack. +/- utgående 2017
Försäljning av varor	-7 035	76	1 900	-1 766	134	-6 825	2 016	-2 029	-13	-6 972
Undersökningar, utredningar och andra tjänster	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Tjänsteexport, WCV	224	-584	1 725	-1 677	48	-312	1 749	-1 775	-26	-386
Arkeologisk uppdragsverksamhet	-52 476	1 414	141 780	-139 780	2 000	-49 062	132 879	-134 931	-2 052	-53 114
Summa	-59 287	906	145 405	-143 223	2 182	-56 199	136 644	-138 735	-2 091	-60 472

Övrig avgiftsbelagd verksamhet

Entréer och visningar	–	–	1 000	–	1 000	1 000	1 204	–	1 204	1 204
Övrigt	–	–	4 000	–	4 000	4 000	7 641	–	7 641	7 641
Summa	–	–	5 000	–	5 000	5 000	8 845	–	8 845	8 845

¹Belopp avseende 2016 avviker från regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Statens historiska museer (Ku2016/02761/LS).

²För Arkeologisk uppdragsverksamhet ingår tjänsteexport (2 080 tkr) och bidrag (2 618 tkr).

Resultatområde butik

Resultatområdet har ett sedan många år upparbetat underskott. För att uppfylla det finansiella villkoret om full kostnadstäckning pågår ett medvetet arbete med att effektivisera och utveckla verksamheten inom området. Sedan Kungl. Myntkabinettets museibutik avvecklades 2015 omfattar resultatområdet endast museibutiken på Historiska museet. Under 2017 ökade försäljningen med 12% gentemot 2016 men resultatet drogs ner av ökade kostnader för inköp av annat varusortiment samt personal, vilket har varit nödvändiga åtgärder för att på sikt vända butikens resultat.

Resultatområde tjänsteexport

Intäkter och kostnader för resultatområdet tjänsteexport är hänförligt till produktion och turné av vandringsutställningen *We call them Vikings 1* och *2*. Turnéplanen omfattar perioden t.o.m. år 2019–2020 och utfallet beräknas gå +/- noll vid turnéperiodens slut.

Resultatområde uppdragsverksamhet

Uppdragsvolymen i den arkeologiska verksamheten är till största delen beroende av länsstyrelsernas beslut och är därför svårbedömd. Budget och prognoser för verksamhetens intäkter och kostnader är därmed helt marknadsberoende, även på kort sikt. När den arkeologiska uppdragsverksamheten överfördes till Statens historiska museer 2015 medföljde ett betydande ackumulerat underskott omfattande 53,6 Mkr. Inom Arkeologerna pågår ett arbete för att uppnå en ekonomi som på längre sikt är i balans.

Övrig avgiftsbelagd verksamhet

Från 1 februari 2016 infördes fri entré vid statliga museer.

Tilläggsupplysningar och noter

1. Information av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning, enligt FÅB 2 kap. § 4

Maximibeloppet för direktupphandling (LOU 15 kap. § 3 2 st) har överskridits i samband med anskaffningar från två leverantörer. Värdet av direktupphandlingarna var 1,3 Mkr och har avsett underhåll av programvaror i den arkeologiska uppdragsverksamheten samt museiverksamhetens annonsering. Under året har ersättningar till samarbetspartners i arkeologiska uppdrag betalats med totalt 20,6 Mkr.

2. Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB). Maskinella avrundningar kan ge smärre differenser jämfört med manuella summeringar.

Brytdag

Anslagsavräkning sker kostnadsmässigt. Löpande redovisning och anslagsavräkning avseende räkenskapsåret har gjorts t.o.m. 2018-01-05. Som periodavgränsningspost bokförs belopp överstigande 50 tkr exklusive moms.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har upptagits till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. I de fall faktura eller mosvarande inkommit efter fastställd brytdag eller där fordrings- eller skuldbeloppet ej är känt vid brytdagen, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter. Fordringar och skulder i utländsk valuta värderas för enstaka händelser enligt balansdagens kurs.

Värdering av tillgångar – lager

Lagret består av souvenirer och böcker och har värderats till anskaffningsvärdet.

Värdering av anläggningstillgångar

Materiella och immateriella anskaffningar med en ekonomisk livslängd om minst tre år och ett anskaffningsvärde på minst ett halvt prisbasbelopp (22 150 kr) har redovisats som anläggningstillgång. Vidare har förbättringsutgifter på annans fastighet av väsentliga belopp (minst 100 tkr) redovisats som anläggningstillgång. På anskaffningsvärdet görs linjär avskrivning utifrån den bedömda ekonomiska livslängden. Följande avskrivningstider tillämpas:

Immateriella anläggningstillgångar – rättigheter och andra immateriella tillgångar	3 – 5 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Förbättringsutgifter på annans fastighet	5 – 7 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Datorer och kringutrustning	3 år
Installationer, kontorsmaskiner, utställningar och övriga inventarier	3 – 7 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Konst och kulturtillgångar	Obegränsad ekonomisk livslängd

Personal i omställning

Personal i omställning redovisas från och med 2017 som upplupen kostnad istället för övrig avsättning.

3. Övriga upplysningar

Statens historiska museer förvaltar stiftelsen *Fritz och Birgitta Åbergs fond*. Tillgångarnas värde uppgår till ca 750 tkr. Ingen utdelning har skett under 2017.

Svenska Numismatiska Föreningen har stämt Statens historiska museer angående äganderätten till en samling föremål som funnits deponerad hos Kungl. Myntkabinettet sedan 1930-talet (mål nr T 13919-14). Den lösa egendom som tvisten gäller utgörs av kulturföremål. Tvisten har pågått sedan 2012. Huvudförhandling i tingsrätten hölls i december 2016, domen utföll till Statens historiska museers fördel. Svenska Numismatiska Föreningen överklagade domen till Svea hovrätt (mål nr T 1329-17), domen utföll till Statens historiska museers fördel. Svenska Numismatiska Föreningen ska ersätta staten för dess rätts-

gångskostnader i tingsrätten med 2 784 000 kr och dess rättegångskostnader i hovrätten med 489 500 kr. De totala kostnaderna för Statens historiska museer i form av advokatkostnader uppgår till cirka 3 589 500 kr. Domen har överklagats till Högsta domstolen av Svenska Numismatiska Föreningen (mål nr T 408–18). Oklart om domstolen beslutar att ge prövningstillstånd. Eventuella intäkter och kostnader kommer därför att redovisas under 2018.

4. Resultatredovisningen

Kostnaderna för respektive viktig prestation/delprocess utgörs av totala kostnader, dvs. både direkta och indirekta kostnader. Fördelningen av kostnader per prestation har skett med stöd av tidredovisning i kärnverksamheten.

Lokalkostnaderna har fördelats på grundval av uppmätta ytor samt fördelats enligt en uppskattning av lokalernas nyttjande för respektive prestationstyp.

Antal publicerade rapporter inom den Arkeologiska uppdragsverksamheten – avsnitt 2.2.

Metoden för redovisning av antalet rapporter inom Arkeologerna har ändrats på grund av förändrad intern arbetsprocess. I årsredovisningen för 2016 angavs antalet färdigställda rapporter. Från och med 2017 redovisas antal utgivna arkeologiska rapporter för KML-ärenden som publiceras på Samla, Riksantikvarieämbetets digitala arkiv för publikationer.

Begrepp i resultatredovisningen gällande samlingsutveckling – avsnitt 2.3

Accession – Förvärv av museiföremål till samlingarna. En accession kan omfatta en eller flera föremålsposter.

Föremålspost – En föremålspost kan i sig omfatta ett eller flera föremål.

Antal obokade skolbesök – avsnitt 2.5.3

TBM tar inte emot obokade skolbesök.

Uppgifter om deltagare i mässan

Skola+Museum=Sant – avsnitt 2.5.3

Uppgifterna bygger på en gemensam uppskattning från de deltagande museerna.

Besöksstatistik – avsnitt 2.5.4

Data i dessa tabeller ligger till grund för redovisningen till Myndigheten för kulturanalys.

Det totala antalet besök till Kungl. Myntkabinettet och Tumba bruksmuseum har för 2016 reviderats i tabell 34. För Kungl. Myntkabinettet beror det huvudsakligen på att besökande lunchgäster inte togs med i statistiken 2016. Detsamma gäller för Tumba bruksmuseum där café och restaurangbesökare saknades. Datainhämtningen sker enligt följande metoder.

Historiska museet: Besök på museet (besök inklusive restaurang och butik) registreras via en matta vid entrén som registrerar antal personer som passerar. Utfallet registreras veckan efter i kassasystemet Kassanova. För att minimera fel har Historiska museet även en manuell Excel-fil där registrering och redovisning av siffror från Kassanova, uppdelat i olika kategorier, sker veckovis. Denna manuella efterkontroll görs av en och samma person, vilket ger överblick och möjlighet till kvalitetssäkring. Under tre månader 2017 var mattan delvis ur funktion och manuella kontrollräkningar av passerande personer indikerade en viss felregistrering där inte alla besökare noterades i systemet.

För att säkerställa statistikens kvalitet genomfördes under 2016 fyra manuella kontrollräkningar och fem så kallade anläggningsundersökningar, där antalet besökare som går in i utställningarna respektive enbart eller också till museets restaurang räknas. Resultaten analyserades av Myndigheten för kulturanalys (MYKA) och en procentsats togs fram för att användas i den löpande analysen av mattans registreringar. Bedömningen är att mattan kan ha registrerat cirka 6 % för många besökare. För 2017 innebär det cirka 10 500 besökare.

Fri entré medför svårighet att mäta antalet besökare under 19 år som inte kommer med skolan. 2016 användes de regelbundna besöksundersökningarna som källa för att uppskatta andelen barn och unga. Myndigheten för kulturanalys uppmanade Historiska museet att försöka säkerställa antalet barn under 19 år på ett alternativt sätt. Museet har därför vid 40 tillfällen manuellt räknat besökare under 30 minuter, vilket har genererat utfallet av besökare under 19 år. Därmed är inte utfallet mellan 2017 och 2016 jämförbart.

Kungl. Myntkabinettet: Besök på museet (besök inklusive restaurang) registreras i kassasystemet Kassanova. I en särskild artikel registreras om besökaren är över eller under 19 år.

Vid enstaka programaktiviteter kan antalet besökare räknas manuellt med hjälp av handräknare. För publik till föreläsningarna räknas sålda biljetter. Restaurangens gäster räknas genom antal sålda rätter. Konferensgäster räknas från den information som uppges vid bokningen och revideras efter genomförande.

Fel kan uppkomma framför allt då registreringen av antal besökare gjorts med handräknare – dessa tillfällen är oftast de tillfällen då flera personer kommer samtidigt. En annan felkälla kan vara att konferensdeltagarantalet inte revideras korrekt.

Kungl. Myntkabinettet har haft verksamhetsbesökare fram till och med den 20 augusti 2017, då den sista utställningen stängde. Restaurangen har varit öppen och konferensverksamheten har pågått under hela 2017.

Tumba bruksmuseum: Under allmänna öppettider räknas antalet besök manuellt med handräknare (inklusive besökare till restaurang och café). Antalet bokade besök registreras vid bokning samt revideras vid det faktiska besökstillfället. Det totala antalet besök summeras och registreras i en Excel-fil.

Beräkningen av antalet besök gjorda av personer under 19 år baseras dels på antalet besök från skolan (förskola och grundskola samt gymnasiet), dels på en uppskattning av övriga besök gjorda av personer under 19 år.

Vid Tumba bruksmuseum bygger de felkällor som kan uppkomma i besöksstatistiken främst på att personalen missar museibesökare, alternativt räknar samma besökare två gånger. För att undvika detta har museet arbetat med att få tydliga rutiner för besöksregistreringen.

Besöksstatistik webb – avsnitt 2.5.4

Besöksstatistik avseende besök på *tumbabruksmuseum.se* kan inte redovisas på grund av att verktyg för datafångst saknas.

5. Uppgifter om ledande befattningshavare enligt 7 kap. 2 § Förordningen om Årsredovisning och budgetunderlag – utbetalda ersättningar

Ledning	(tkr)	Uppdrag
Maria Jansén <i>varav förmåner</i>	1 141 0	Inga

Insynsråd	(kr)	Uppdrag
Eskil Franck	4 500	Eskfra AB, ledamot, M&D Franck AB, ledamot
Anders Högberg	4 500	Inga
Johanna Sandahl	3 000	AB Smålands Taberg, ledamot, Svenska Naturskyddsföreningen Förlag AB, ledamot, Naturvårdsverkets insynsråd, ledamot
Seher Yilmaz	3 000	Inga

6. Noter

Belopp redovisas i tkr där ej annat anges.

Not 1. Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2017	2016
Entréavgifter och visningar	1 204	1 989
Arkeologerna	127 988	141 709
Försäljning av varor	2 016	1 799
Avgifter enligt § 4 avgiftsförordningen	5 659	5 342
Tjänsteexport	3 829	4 008
Icke-statliga medel enligt 6 kap. § 1, kapitalförsörjningsförordningen (sponsormedel)	263	581
Övrigt	1 718	1 235
Summa	142 678	156 663

Samtliga avgifter tas ut med stöd av bemyndigande i instruktion och regleringsbrev, förutom avgifter enligt § 4 avgiftsförordningen. Avgifter enligt § 4 Avgiftsförordningen avser huvudsakligen avgifter för uthyrning av lokaler (3 110 tkr) samt ersättningar avseende resurssamordning (950 tkr) med Riksantikvarieämbetet i kvarteret Krubban.

Not 2. Intäkter av bidrag

	2017	2016
Statliga	5 767	5 035
Mellanstatliga	164	408
Utomstatliga	6 232	6 890
Summa	12 164	12 333

Bidragsintäkterna är huvudsakligen hänförliga till FoU-verksamheten (4,9 Mkr), bidrag från Stiftelsen Tumba bruksmuseum (3,2 Mkr) samt Arkeologerna (3 Mkr).

Not 3. Finansiella intäkter

	2017	2016
Ränteintäkter från Riksgäldskontoret	277	294
Övriga finansiella intäkter	6	86
Summa	283	380

Finansiella intäkter utgörs i huvudsak av ränteintäkter på räntekontot i Riksgäldskontoret.

Not 4. Kostnader för personal

	2017	2016
Löner, exklusive sociala avgifter	-89 058	-90 508
<i>Varav arvoden till ej anställd personal</i>	<i>-202</i>	<i>-145</i>
Övriga kostnader för personal	-45 292	-45 587
Summa	-134 350	-136 095

Av de totala personalkostnaderna är 69 Mkr hänförliga till Arkeologerna.

Not 5. Lokalkostnader

	2017	2016
Lokalhyror	-29 140	-29 195
El och uppvärmning	-3 353	-3 314
Reparationer och underhåll	-533	-544
Övriga lokalkostnader	-4 262	-6 845
Summa	-37 288	-39 898
Hyreskostnader		
<i>Hyresvärd</i>		
Statens fastighetsverk	-10 526	-10 421
Riksantikvarieämbetet – Svensk museitjänst	-3 473	-3 434
Niterka KB (Kungl. Myntkabinettet)	-7 869	-8 484
Fastighets AB Väderholmen (Hägersten)	-1 608	-1 560
MMJ fastigheter 17:5 AB (Uppsala)	-653	-603
AB Platzer fastigheter (Mölnadal)	-1 637	-1 169
Klövern Rivar AB (Lund)	-1 978	-1 985
Klövern Ström AB (Linköping)	-1 396	-1 539
	-29 140	-29 195

Övriga kostnader utgörs i huvudsak av lokalvård (2,2 Mkr) samt hyra av bodar vid fältarbete (1,5 Mkr). Utöver ovanstående redovisade kostnader tillkommer lokalkostnader i form av avskrivningar för förbättringsutgifter på annans fastighet (175 tkr).

Not 6. Övriga driftskostnader

Övriga driftkostnader har minskat med 5,7 Mkr vilket främst förklaras av minskade kostnader för konsulttjänster inom den arkeologiska uppdragsverksamheten. Av övriga driftskostnader är 46,7 Mkr hänförliga till Arkeologerna. I museiverksamheten är övriga driftskostnader 4,5 Mkr högre än föregående år vilket kan förklaras av kostnader i samband med samgåendet mellan Statens historiska museer och Livrustkammaren och Skoklosters slott med Hallwylska museet.

Not 7. Finansiella kostnader

	2017	2016
Räntekostnader lån i Riksgäldskontoret	-29	–
Övriga finansiella kostnader	-111	-31
Summa	-140	-31

Övriga finansiella kostnader utgörs av realiserade kursförluster samt dröjsmålsräntekostnader för leverantörsfakturor.

Not 8. Kapitalförändring enligt resultaträkningen

	2017	2016
Arkeologisk uppdragsverksamhet	-2 052	1 414
Försäljning av varor	-13	76
Tjänsteexport, <i>We call them Vikings</i>	-26	-584
Bidragsfinansierad verksamhet	–	-1 107
Årets kapitalförändring	-2 091	-201

Kapitalförändring i bidragsfinansierad verksamhet 2016 är hänförlig till advokatkostnader vid tvisten mellan Svenska Numismatiska Föreningen och Statens historiska museer, vilka finansierats med oförbrukade bidragsmedel som intäktsförts tidigare år.

Not 9. Immateriella anläggningstillgångar

Balanserade utgifter för utveckling	2017-12-31	2016-12-31
IB anskaffningsvärde	10 043	7 978
Omklassificering	–	1 824
Årets anskaffningar	–	241
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>10 043</i>	<i>10 043</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-5 242	-3 040
Omklassificering	–	-334
Årets avskrivningar	-2 047	-1 868
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-7 289</i>	<i>-5 242</i>
Bokfört värde	2 754	4 801
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	2017-12-31	2016-12-31
IB anskaffningsvärde	2 350	2 350
Årets anskaffning	85	–
Årets utrangering	–	–
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>2 435</i>	<i>2 350</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-1 349	-990
Årets avskrivningar	-365	-359
Återfört vid utrangering	–	–
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-1 714</i>	<i>-1 349</i>
Bokfört värde	722	1 001
Pågående nyanläggningar	2017-12-31	2016-12-31
IB anskaffningsvärde	397	–
Årets anskaffning	543	–
Årets aktivering	–	–
Bokfört värde	940	–
Summa bokfört värde, immateriella anläggningstillgångar	4 416	5 802

Not 10. Materiella anläggningstillgångar

Förbättringsutgifter annans fastighet	2017-12-31	2016-12-31
IB anskaffningsvärde	4 302	4 302
Årets anskaffning	3 771	–
Årets utrangering	–	–
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>8 073</i>	<i>4 302</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-4 031	-3 701
Årets avskrivningar	-175	-330
Återfört vid utrangering	–	–
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-4 206</i>	<i>-4 031</i>
Bokfört värde	3 868	271
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	2017-12-31	2016-12-31
IB anskaffningsvärde	66 932	66 721
Årets anskaffningar	5 138	211
Årets utrangeringar	–	–
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>72 070</i>	<i>66 932</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-50 339	-46 686
Årets avskrivningar	-3 775	-3 987
Omklassificering	–	334
Återfört vid utrangeringar	–	–
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-54 114</i>	<i>-50 339</i>
Bokfört värde	17 956	16 593
Pågående nyanläggningar	2017-12-31	2016-12-31
IB anskaffningsvärde	–	239
Årets anskaffning	3 269	2 118
Omklassificering	-397	–
<i>Årets aktivering</i>	<i>-3 638</i>	<i>-1 591</i>
Bokfört värde	–	766
Summa bokfört värde, materiella anläggningstillgångar	21 824	17 630

Not 11. Övriga kortfristiga fordringar

	2017- 12-31	2016- 12-31
Deponering av hyra hos Länsstyrelsen	86	86
Reseförskott	–	63
Summa	86	149

Not 12. Periodavgränsningsposter – fordringar

	2017- 12-31	2016- 12-31
Förutbetalda hyreskostnader	8 071	7 491
Övriga förutbetalda kostnader	295	279
Upplupna bidragsintäkter	976	1 149
Övriga upplupna intäkter	25 868	25 068
Summa	35 210	33 987

Övriga upplupna intäkter utgörs till största delen av projektfordringar i Arkeologernas verksamhet.

Not 13. Avräkning med statsverket

	2017- 12-31	2016- 12-31
<i>Anslag i räntebärande flöde</i>		
Ingående balans	108	-800
Redovisat mot anslag	102 747	100 431
Anslagsmedel som tillförts räntekontot	-104 712	-99 523
Skuld avseende anslag i räntebärande flöde	-1 857	108
<i>Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>		
Ingående balans	428	491
Redovisat mot anslag enligt undantagsregeln	-89	-63
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	339	428
Summa, avräkning med statsverket	-1 519	536

Not 14. Myndighetskapital

	Statskapital	Donationskapital	Balanserad kapitalförändring		Kapitalförändring enl RR	Summa
			<i>Avgiftsbelagd verksamhet</i>	<i>Bidragsfinansierad verksamhet</i>		
Utgående balans 2016	1 765	3 020	-59 288	5 618	-201	-49 086
Ingående balans 2017	1 765	3 020	-59 288	5 618	-201	-49 086
Föregående års kapitalförändring	–	–	906	-1 107	201	–
Årets kapitalförändring	–	–	–	–	-2 091	-2 091
<i>Summa årets förändring</i>	–	–	<i>906</i>	<i>-1 107</i>	<i>-1 890</i>	<i>-2 091</i>
Utgående balans 2017	1 765	3 020	-58 382	4 511	-2 091	-51 177

Statskapitalet består av objekt som Riksantikvarieämbetet, efter inlösen, tillfört Statens historiska museer enligt lagen om kulturminnen (1998:950). Bidragsfinansierad verksamhet består av fr.o.m. år 2003 inköpta föremål till samlingarna,

Not 15. Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser

	2017- 12-31	2016- 12-31
Ingående avsättning	759	1 260
Årets pensionskostnad	882	282
Årets pensionsutbetalningar	-527	-783
Utgående avsättning	1 114	759

Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser avser åtaganden för framtida betalningar av delpensioner.

Not 16. Övriga avsättningar

	2017- 12-31	2016- 12-31
<i>Omställningsmedel</i>		
Ingående avsättning	950	928
Årets förändring	267	22
<i>Utgående avsättning</i>	<i>1 217</i>	<i>950</i>
<i>Personal i omställning¹</i>		
Ingående avsättning	–	191
Årets förändring	–	-191
Utgående avsättning	–	–
<i>Återställande av lokaler</i>		
Ingående avsättning	2 000	–
Årets förändring	-104	2 000
<i>Utgående avsättning</i>	<i>1 896</i>	<i>2 000</i>
Summa utgående övriga avsättningar	3 113	2 950

Återställande av lokaler avser återställande av Kungl. Myntkabinettets lokaler i enlighet med hyresavtal.

¹ Personal i omställning redovisas fr.o.m. 2017 som övrig upplupen kostnad.

vilka har finansierats med bidrag. Härill kommer oförbrukade bidrag som intäktsförts tidigare år och där återbetalningsskyldighet inte föreligger.

Not 17. Lån i Riksgäldskontoret

	2017- 12-31	2016- 12-31
<i>Låneram enl. 20§ lag (1996:1059)</i>	30 000	30 000
Ingående skuld	16 569	20 410
Upptagna lån under året	6 585	-3 841
Amorteringar under året	-6 055	–
Utgående skuld	17 098	16 569

Not 18. Räntekontokredit i Riksgäldskontoret

	2017- 12-31	2016- 12-31
<i>Beviljad kreditram</i>	90 000	90 000
Ingående skuld	38 449	27 770
Utgående skuld	41 937	38 449

Av saldot utgör 773 tkr donationsmedel.

Not 19 Övriga kortfristiga skulder

	2017- 12-31	2016- 12-31
Personalens källskatt	2 057	1 964
Övrigt	30	73
Utgående skuld	2 087	2 037

Not 20. Periodavgränsningsposter – skulder

	2017- 12-31	2016- 12-31
<i>Upplupna kostnader</i>		
Upplupna löner och arvoden, inkl. sociala avgifter	402	709
Upplupna semesterlöner, inkl. sociala avgifter	6 208	6 895
Övrigt	1 532	1 687
Summa	8 142	9 291
<i>Oförbrukade bidrag</i>		
Bidrag från statliga myndigheter	4 447	2 937
Bidrag från utomstatliga givare	1 968	2 018
Summa	6 416	4 955
<i>Övriga förutbetalda intäkter</i>		
Förutbetalda intäkter i projekt i Arkeologernas verksamhet, statliga	27 707	36 028
Förutbetalda intäkter i projekt i Arkeologernas verksamhet, utomstatliga	–	–
Befarade projektunderskott	1 272	1 845
Förutbetalda intäkter Intrasis, statliga	525	–
Förutbetalda intäkter ersättning rättegångskostnader, utomstatliga	3 337	–
Övrigt	1 019	1 008
Summa	33 859	38 881
Summa	48 416	53 127

Beräknat ianspråktagande av bidrag från statliga myndigheter

< 31/3 2018	1/4 – 31/12 2018	2019 – 2020	> 2020
1 201	3 246	0	0

Årsredovisningens undertecknande

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm den 19 februari 2018

Maria Jansén
Överintendent

Årsredovisning för Statens historiska museer

Statens historiska museer
Box 5428, 114 84 Stockholm
Besöksadress: Storgatan 41

Tel: 08-519 556 00, Fax: 08-519 556 03
Epost: registrator@shm.se
www.shm.se

Foto framsida och baksida: Vikingatida mynt från svenska fynd, Ola Myrin.

Foto inlaga: Markus Andersson, Adam Bolander, Nathalie Hyll, Pia Bengtsson Melin, Ola Myrin, Katarina Nimmervoll, Helena Rosengren, Daniel Sahlén

Formgivning och produktion: Everyplace

STATENS HISTORISKA MUSEER
SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN